DR. PETRU HETCOU

Poesia poporală din Bihor

bd 259426

BEIUŞ
TIPOGRAFIA „DOINA" SOCIETATE PE ACŢII.
1912.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI
COTA 70027

487/03

B.C.U. Bucuresti
C20032291

Poesia poporală din Bihor

Folklorul cucereşte tot mai mare teren în domeniul ştiinţelor şi preocupă tot mai mult filologii şi savanţii veacului nostru, fiindcă cine voieşte să cunoască temeinic limba, trecutul, tradiţiile şi calităţile sufleteşti ale neamului său, trebue să facă studii folklorice sau etnopsichologice. Astăzi filologii şi scriitorii serioşi se interesează şi studiază cu zel productele literare ale neamului lor, fiindcă în ele se reoglindează sufletul şi caracterul naţional, în ele se manifestă trecutul fidel si viaţa sufletească a unui popor. Poesiile poporale conţin o comoară nesecată de idei originale şi sentimente nobile — născute din izvorul curat al geniului poporului, încă neturburat de influinţe literare străine.

Veacuri întregi nu s'au interesat scriitorii de literatura poporală; poporul până la revoluţiunea franceză era disprețuit în Europa întreagă şi nu lua parte în afacerile vieţii de stat. Ideile revoluţionare ale veacului trecut au schimbat această stare nenormală şi prin participarea poporului la viaţa publică se dă o deosebită atenţie şi poesiei poporale.

La noi direcţia poporală s'a început abia la mijlocul veacului trecut, — în Ţară însă prin activitatea neobosită alui Alexandri, Creangă, Ispirescu şi a scriitorilor de azi curentul poporal a devenit atât de puternic, că cu mândrie putem constata un progres frumos pe terenul literaturei poporale. În Ardeal s'au făcut mai multe colecţii şi studii de poesie şi literatură poporală, în părţile ungurene însă numai la început suntem. Împrejurarea aceasta şi dragostea de locul meu natal m'a îndemnat, să spicuiesc producte de poesie poporală din Bihor şi prin analiza lor să fac cunoscută viaţa sufletească şi culturală, ideile şi sentimentele, cari stăpânesc inima şi mintea alor 300,000 Români.

Poporul român din Bihor este un neam de oameni bogaţi sufleteşte; faţă de temperamentul mai aprins al Românilor din alte părţi Românul din Bihor are naturel mai liniştit şi serios.

Sentimentele şi pasiunile mai vehemente sunt rare în cântecele poporului român din Bihor şi în general au un colorit duios. Multele suferinţe, ce au îndurat Românii din Bihor, au dat naştere unei vedite melancolii, ce se exprimă în accentele şi melodiile duioase ale poesiei poporale din Bihor. E ceva caracteristic, că Românul din Bihor, deşi a suferit aşa mult, în poesia sa are puţină ură faţă de asupritorii săi; aceasta arată noblеţa de inimă a neamului românesc din Bihor.

Românii din Bihor erau până în 1848 iobagii episcopilor latini din Oradea Mare sau supuşii diferitelor familii nobile maghiare din Bihor. Fiindcă Românii din Bihor până în timpurile mai noi n'au avut nici un rol politic mai însemnat, toate datele — ce le avem despre trecutul lor — se referesc la viaţa lor religioasă. În cele religioase până la începutul veacului al XVI. atârnau de episcopii latini din Oradea Mare.

În veacul al XVI. în urma schimbărilor religioase din Ungaria poporul român din Bihor ajunge sub stăpânirea domnilor protestanţi şi apoi a turcilor, cari au cucerit Bihorul întreg. Protestanţii au dat nescari privilegii poporului român din Bihor şi le promiteau libertate deplină, ca să-i poată converti mai uşor la confesiunea lor. E fapt istoriceşte constatat, că mai multe comune româneşti din Bihor — ademenite de promisiunile protestanţilor — au trecut la calvinism; pe cei rămaşi credincioşi legii străbune, despoindu-i de toate drepturile, îi asupreau după plac.

Cunoscute sunt asupririle şi suferinţele, ce au răbdat Românii din Ardeal sub domnia principilor protestanţi; în asemenea fel au fost maltrataţi şi Românii din Bihor, unde pe lângă samavolnicia nobililor maghiari mai aveau să poarte şi jugul greu al Turcului.

După o domnie de un veac şi jumătate a turcilor şi după o asuprire tirană în cele religioase din partea protestanţilor Românii din Bihor — prin un decret împărătesc — ajung la finea veacului al XVII. iarăşi sub stăpânirea episcopilor din Oradea Mare; aceştia se foloseau de toate mijloacele, să convertească pe

Români la catolicism, prin ce voiau să întărească temeliile zdruncinate ale bisericei catolice din Bihor.

Dintre episcopii latini Augustin Benkovits şi Emeric Csáky se sileau prin acordarea alor tot felul de privelegii, să câştige şi neamul românesc din Bihor pentru biserica catolică. O parte a Românilor din Bihor — ne mai putând suferi asupririle „nemeşilor" protestanţi — a trecut la Catolicism, în buna speranţă, că prin aceasta vor dobândi privilegiile şi drepturile promise şi apoi nu vor fi aşa de disprețuiţi şi năcăjiţi. Cealaltă parte a poporului român din Bihor, care n'a voit să se unească cu biserica Romei, a ajuns sub jurisdicţiunea episcopilor sârbeşti din Arad, dintre cari mai ales Ioanichie Martinovici şi Sofronie Ravanicianici trimiteau călugări în Bihor, să ademenească poporul român la biserica lor şi cu diferite promisiuni să-l abată dela Unire.

Românul din Bihor nicicând n'a avut mare simpatie faţă de *„popistaşii nemeşi"*, cari îl disprețuiau şi-l asupreau tot în aceeaşi măsură ca *„protestanţii calvini"*; când agenţii episcopilor sârbeşti din Arad îi ameninţau pe Români şi cu aceea, că „popistaşii" le vor lua cărţile bisericeşti bătrâne, din cari moşii şi strămoşii lor s'au rugat şi au cântat, poporul nu mai voia să audă de Unirea cu biserica catolică.

Sub influinţa acestor ameninţări şi ademeniri multe comune deja unite au părăsit Unirea şi cu jurământ pe sânta cruce s'au jurat şi cu dijmă grea s'au obligat, că vor atârna de Vlădica sârbesc din Arad. Mai mulţi preoţi şi mireni, conduşi de sentimentul dragostei de limbă, au mers la Arad, ca să-şi câştige episcop de legea şi limba lor. Dorinţa aceasta însă nu li-s'a putut realiza, fiindcă vlădicii sârbeşti din Arad erau cu mult mai şireţi şi egoişti, decât să-şi împărţască dijmele păstoreşti şi puterea arhierească cu un episcop »valah«.

Poporul român »unit« din Bihor — prin Unirea cu biserica Romei — a câştigat nescari scutinţe de dijmă, iar clerul unit s'a făcut părtaş acelor privilegii, de cari se bucurau preoţii ruteni prin un decret împărătesc din 1792.

Prin înfiinţarea Episcopiei gr.-cat. române de Oradea Mare (1748), Românii uniţi din Bihor în năcazurile lor aflau ocrotire şi mângâere la Vlădicii lor, cari socotindu-se de adevăraţi părinţi ai credincioşilor, au ridicat instituţiuni culturale în Beiuş şi

în Oradea Mare pentru deșteptarea neamului românesc din Bihor. E interesant, că poporul român din sudul Bihorului — deși are prilej bun de a-le da copiilor săi pregătiri superioare, trimițându-i la școalele din Beiuș — este în toată privința inferior Românului de pe șesul și din nordul Bihorului. Românii de pe șesul și din nordul Bihorului sunt mai deștepți, mai inteligenți și mai bine situați, decât cei din sudul Bihorului; cauza acestei deosebiri o găsim în lupta pentru traiu, ce o poartă poporul român de acolo rivalizând cu poporul maghiar privilegiat și ajutorat de Stat. Rivalitatea aceasta nu o aflăm în sudul Bihorului, unde Românul — fiind mai scutit de influință străină — e mai liniștit și nepăsător și în cele mai multe comune alcoholist, prin ce se ruinează atât materialicește, cât și moralicește.

E păcat național și pierdere intelectuală enormă, că Românii din sudul Bihorului nu pot scăpa de boala beției, care le slăbește mintea naturală ageră și cauzează degenerarea generației mai tinere. Ca dovadă despre memoria bună și mintea naturală ageră a românului din Bihor ne poate servi George Indrei din Leheceni — un bătrân de 60 de ani — care, deși e analfabet, știe de rost mai toate poeziile poporale din sudul Bihorului. El mi-a »descântat« legenda despre *»Gruia lui Novac«*, *»Cântarea mirelui«*, colindele originale și satirele pline de sarcasm din colecțiune.

Poesia poporală e bine dezvoltată atât în sudul, cât și în nordul Bihorului; m'am silit a aduna și a face cunoscute cele mai originale și caracteristice cântece poporale din toate părțile Bihorului — locuite de Români — ca probe de poezie poporală din Bihor.

Poeziile indicate le-am reprodus în graiul poporului român din Bihor, care se deosebește mai ales în privința vocalismului de limba literară. Pentru a putea reda cât de fidel limbagiul Românului din Bihor am întrebuințat unele semne fonetice, cari în limba literară nu se uzitează și pentru cetirea corectă a poeziilor am văzut de bine, să le dau și esplicația:

Semnul „ę“ esprimă vocala „*e*“ deschis, se folosește în nordul Bihorului în locul diftongului „*ea*“.

Semnul „ƀ“ esprimă consonanta „*b*“ muiat
Semnul „č“ „ consonantele „*t*+ş“
Semnul „ď“ „ consonanta „d“ muiat

Semnul „ġ“ esprimă consonanta „g“ muiat
Semnul „ķ“ „ „ „k“ palatalisat
Semnul „ļ“ „ „ „l“ „
Semnul „ń“ „ „ „n“ „
Semnul „ṗ“ „ „ „p“ muiat
Semnul „ť“ „ „ „t“ palatalisat.

Se mai foloseşte în limbagiul bihorean diftongul „uo“, d. e. cuvântul *om* se rosteşte „uom“ şi diftogul „*oa*“ închis, care l'am notat cu semnul „ǫ“.

E de lipsă, să cunoaştem pronunţarea corectă a semnelor ortografice indicate şi din punctul de vedere a versificaţiunei.

Poesiile noastre poporale sunt ritmice şi versificate cu ton liber; caracteristica aceasta proprie poesiei poporale se află şi în poesiile poporale din Bihor, dacă se citesc cu întonare corectă, ce numai prin rostirea bună a semnelor fonetice esplicate se poate efeptui.

Abatere dela regulele versificaţiunei se află în colinde şi în satire, unde *tonul versificaţional* e cu totul liber şi versurile nu rimează toate, ci sunt multe versuri albe. Scrutând ritmul poesiilor poporale din Bihor, aflăm, că ritmul este de regulă troheic.

D. e. Ciń' ǫrădit horile,
Aibă trup ca florile!

Ritmul are rol foarte însămnat în poesiile poporale; ne frapează tendinţa geniului poporal de a înşira cuvintele cât mai simetric din punctul de vedere al posiţiei accentului faţă de un număr mai mare de silabe din versul următor şi modificarea terminaţiunei cuvintelor din punctul de vedere al rimei.

D. e. „Cińe n'are pă ńime,
Doamńe 'n lume nu-l ţińę,
Nu mă ţińę nici pă mińe,
Că nici io nu am pă ńime“.

„Până fusei la maica
Dă lucram dă nu lucram,
Tă buna maichii eram;
Nu ţesem, nu puńem pânză,
Numa tă zicem în frunză
Şi dormem până la prânz(ă)“.

Fiecare vers rimează cu cel următor; se află însă arareori şi câte un vers, care nu are soţ în privinţa rimei, cum e versul prim din doina citată:

«Până fusei la maica«

care serveşte ca introducere.

De multe ori rima se continuă şi în versul următor, adecă trei versuri au aceeaşi rimă; ca esemplu ne serveşte versul ultim din doina citată:

»Şi dormem până la prânz(ă)«

unde şi terminaţiunea ultimului picior e modificată din punctul de vedere al rimei.

În cântece Românul din Bihor evită — încât se poate — pronunţarea necorectă, obvine însă, că vre-unul din picioare este defectuos în privinţa accentuării, aceasta se întâmplă din punctul de vedere al ritmului. Aşa este d. e. piciorul ultim din versul al 4-lea din strofa următoare:

«Cińe dăsparťe cii dragi,
Poarťei corbii carńe 'n fagi,
Şi ŭăfii piţigoii
Şi să mńire ŭoameńii«.

Câteodată versul de patru picioare se împarte în două versuleţe de câte două picioare:

D. e.

»La mândra când a vińi,
Mândru casa i-oi tomńi:
La obloace
Busuioace
La grinzele
Folofele
Şi la uşe
Bot de ruge...«

Poesiile poporale din colecţie (pag. 33—96) esprimă notele sufleteşti caracteristice ale poporului român din Bihor, — prin analiza lor mă voi nizui a face cunoscută vieaţa sufletească a Românilor din Bihor.

Productele literaturei poporale se pot clasa după conţinut:

I. Legende şi colinde.

În legende şi colinde se observă sentimentul religios-moral a neamului românesc din Bihor.

Românul din Bihor e crescut de mic în spirit religios şi bunii lui părinţi se nizuesc a-l ferí de rău, îndemnându-l la viaţă cinstită, precum sfătueşte şi Novac pe fiul său rătăcit în „*Legenda despre Gruia lui Novac*“ (pag. 33—37.)

„Gruio, Gruio fătú mńeu
Tare-i rău năravu tău,
Lasă-fe de tălhărit,
Gândeşte la căsătorit!“

Gruia neascultând de tatăl său a mers în Ţărigrad, unde „turcii îl prinseră, îl legară şi'n temniţă îl băgară“.

Legenda continuă apoi aşa:

»Doi corbi albi apoi veńi
Pă oblocu temńiţí;
Apoi Gruia lui Novac
Aşa frumos i'o rugat:
„Vaţi iuţe la tăicuţul mńeu
Şi-i spuńeţi, c'am dat de rău
Şi-i spuńeţi, că Gruia moare
La Ţărigrad în prinsoare“. —

Primind Novac vestea aceasta tristă îmbrăcà vestminte călugăreşti şi mergând la împăratul în Ţărigrad îl roagă, să-i permită, să-l „pocăiască“ pe Gruia, căci:

Io-s popă călugăresc
Şi vreu să'l spoveďesc“.

Împăratul nu i-a dat voie, să între la Gruia în temniţă, atunci Novac l'a scăpat cu forţa şi luând armele de sub falon:

„Pă turci îi apucau
Şi ca napii îi tăiau,
Mutau armele 'n stânga,
Picau turcii ca şi frunza,
Mutau armele 'n dreapta
Picau turcii ca şi iarba

Se duceau în rotogol
Pân'-ce o rămas locú gol".

După aceea aprinzând Țărigradul merg la crâșmărița, care pe Gruia l'a vândut

„Gruia vrea s'o prăpădească
Pentru fata-i rușinata,
Da Novac cunoscù dint'o dată
Că-i fata lui ce furată".

După ce Novac își scăpa și fata din prinsoarea împăratului:

„. . . . tăți tri încălecară
Și s'o 'ntors în a lor țară".

Legenda despre Gruia lui Novac e cunoscută și în Ardeal și are același conținut. În cadrul legendei din Bihor se află crâmpeie din basmul despre originea corbilor albi.

Se zice, că înainte de potop (diluviu) corbii erau toți albi; când Noie a trimis corbii din corabie, să vadă de a scăzut deja apa, ei nu s'au reîntors, ci s'au pus să mănânce mortăciuni. Dumnezeu pentru aceasta i-a pedepsit, să fie negrii ca păcatul.

Sentimentul religios iese la iveală mai ales în colinde, cari ne-au păstrat un obiceiu vechiu, frumos și moralizător totodată. La colindat merg copilașii, băieții de școală, feciorii și bărbații în presara Crăciunului; la orașe și în satele mai mari se aliază mai mulți studenți și umblă cu „Viflaimul", adecă în forma unei reprezentații teatrale povestesc nașterea Mântuitorului în Viflaim, călătoria celor trei crai și intenția păcătoasă alui Irod de a ucide pe Domnul Hristos!

Colindele au de regulă conținut religios și subiectul lor e luat din biblie. Așa colinda I. și III. din colecție (pag. 38) istorisește nașterea Dlui Hristos în Viflaim. În colinda IV. „își plânge păcatele Adam și Eva", pentrucă trebue să părăsască raiul. În colinda VI. e vorbă despre fapta trădătoare alui Iuda, și despre răstignirea Mântuitorului; moartea Lui pe cruce e descrisă fidel după Evanghelie:

„Când crucę ŭ-o rădicat,
Soarile s'o 'ntuńecat,

Luna învăscută 'n sânge,
Stelile-o 'nceput a plânge,
Pământu cutremurat,
Domnu sufletu ş'o dat".

Colindele VII. şi VIII. ne-o prezintă pe Maica sfântă „cu fiuţ micuţ în braţă", pe care-l alintă şi'l desmeardă.

Colindele celelalte din colecţie sunt variate; cu privire la conţinut putem deosebi istorice, cosmogonice şi parabolice.

Colinda II. e istorico-cosmogonică, în care e descrisă formarea Universului în cadrul luptei Sântului Ilie cu Iuda, care a întrat în rai....

„Şi raiul rău l'o prădat,
Mândre semń'o apucat:
Şi feile raiului
Şi razăle soarelui;
Şi în iad l-o aruncat:
Mândru raiu 'ntuńecat
Scârnav iadu luminat."

Urmează apoi în formă dialogică sfatul lui Dumnezeu cu sfinţii săi şi cu sântul Ilie, care cere dela Dumnezeu „tunu şi fulgeru, ca şi 'nveţă pă Iuda":

„Când Ilie tuna 'ntiieŭară
Iuda să cutremurară,
Când îşi tun' a doaŭară
Iuda dîn dinţi îşi crâşcară.
Când îşi tun'a trieŭară
Iuda 'n patru şi crăpară.

Recâştigând sântul Ilie „feile raiului şi razele soarelui":

„Şi cei sfinţi dă bucurie
Începură tăţi a scrie;
Pă poalele cerului
Tă cu stele mănânţele,
Mai pe sus pă lângă iele
Scrisă-i luna cu lumină
Şi soarile cu razăle".

Colinda aceasta este un fragment de epopee religioasă poporală, a cărei subiect îl formează legenda despre resvrătirea Luceafărului (Lucifer) în contra lui Dumnezeu şi alungarea aceluia din raiu prin arhanghelul Mihai. Poporul a schimbat numirile eroilor — numindu-l pe Lucifer cu numele odios alui Iuda, iară pe arhanghelul Mihai îl înlocueşte cu sântul Ilie.

Colinda V. este transcrierea în versuri a parabolei din Evanghelie despre omul cel bogat şi Lazar cel sărac.

În colinda X. e simbolizată dreptatea dumnezeească în persoana sântului Petru, care nici pe tatăl său nu'l lasă în rai, dacă a fost rău.

Colinda XI. ne arată îngrijirea părinţască alui Dumnezeu, faţă de Adam, „după ce l'o ţîpat din rai".

În colinda XII. e personificat „Moş Crăciun — ca omul cel mai bun", în grajdul căruia s'a născut Domnul Hristos.

Sunt în Bihor încă foarte multe colinde de origine literară, formate de preoţi sau învăţători din conţinutul Bibliei sau după cântările bisericeşti; din colindele aceste n'am publicat nici una, fiindcă scopul lucrărei mele este a face cunoscut numai producte de ale literaturei poporale nescrise.

II. Satire.

O notă caracteristică sufletească a Românului din Bihor e ironia (batjocura), ce apare din satirile colectate (pag. 52 şi 81.) În satira I. popa dela Iosăşel voind să-şi bată joc de un ţăran, îl îndeamnă la târg, să schimbe cu el:

„Că-i dă vaca ş'on viţăl,
Să-i dę scroafa ş'on purcel".

Observând ţăranul batjocura îi răspunde ironic părintelui:

„Ba aşa Domnule părinte,
Dmnńezo să-ţi deie minte".

În satira II. un bogat vrea să batjocurească pe un sărac, lăudându-se cu avuţia sa mare, la ce săracul îi răspunde cu ironie:

„Dacă ai tu atâta bińe,
Nu mi-l spuńe cătă mińe,

Numa-l ţińe cu viaţa
Până mâńe ďemińaţa".

E clasică ironia din satira III, unde bărbatul harnic îşi batjocureşte muierea leneşă:

„Câtu-i ţara şi lume,
Nu-i muiere ca ďame,
Că-i cu barbă ca caprile
Cu picioare ca vacile;

După vorbele aceste batjocuritoare o laudă în felul ironic cel mai fin:

„Da-i mândruţă ca o cruce
Da la lucru n'o pot duce,
Sara ďe vreme s'alină
Ca un peşťe pă dălbină.
Ochii muierii cei căprii
Ajung tri mii ďe galbińi,
Brâncile şi gura ĭi
Nu ľe pot biciului,
Capu nańii ş'a ĭi minťe
Scump' ar fi ş'o pot io vinďe!"

Muierea recunoscându-şi greşalele îi răspunde bărbatului în ton asemenea ironic:

„Taci bărbaťe nu mă baťe,
C'apoi-ţi fac un rând de haińe;
Când îi me la beserică,
L'-oi usca pe camńiţă;
Tătă lume să se mńire,
Numa tramă, numa fire,
N'ezbiťe, ńedălbiťe
Niciodată pârluite,
Nici'n iţe nu rostiťe,
Nici'n spată nu izbiťe".

Tot de acelaşi conţinut este şi satira IV, unde bărbatul plecând de acasă — se gândeşte, cum l-ar jeli femeia lui, dacă ar auzi, că a murit:

„A me bab'o d'auzit,
Doamńe fainǎ m'o ţelit,
Cu panǎ de păuńiţǎ
Moare de râs pă uliţǎ;
Cu panǎ de păun verde
Merge, jucă la hideḑe".

În satira V. întreabă bărbatul pe femeie:

„Spuńe nan'adevărat,
Câţi feciori ţ-or sărutat?"

Ea îi răspunde tainic, dar ironic:

„Numa cinci
Poartă opinci
Şi nou 's
Cu cisme nouă
Şi zece's cu chepeńege
Ş'aceia 's mai mari în lege".

În satirile VI. şi VII. e batjocurit feciorul „meţeleu" şi ruşinos, care zice despre sine ironic:

„Am de ce fi meţeleu,
Că de când m'am trezit ieu
N'am durmit în ţepeḑău,
Numa'n strai de suman rău".

Că are traiu aşa rău, nu e păcatul lui, fiindcă »e sărac şi n'are nimic«.

Cine îl va învăţa, să trăiască mai bine, aceluia îi va fi recunoscător:

»Care o şti trăi mai bińe,
Învaţă-mă şi pă mińe,
C'apoi dau aldămas bun,
Cruce, dacă moare-i pun,
Puńe-i-oi cruce de pfatră
Să nu putrazască 'n grabă».

În satira VIII. sunt batjocurite fetele bogate, cari sufleteşte sunt de regulă sărace şi simple:

«Locomii la sufe mulfe
Luai muta dintre mufe

Sufele băgai în ladă,
Muta-i la miňe pă vatră«.

În satira X. burlacul bătjocuritor dă sfat feciorului «însurătăl«: »să nu-şi deie pana pântru nană«. Dacă totuşi vrea să se însoare, fată mândră să nu-şi ia, căci

«Ce mândruţă tare râďe,
Nici mătuţa nu-ţi prinďe;
Şi seďe tă la obloc
Ca-şi cătana şilboc;
La oblocu cel din jos,
La vecinu, că-i frumos!«

Burlacului bătjocuritor îi replică fata »ţanţoşă« cu dispreţ şi foarte ironic în satira ultimă din colecţie:

«De cât pită cu clumău
Şi s'o mânci cu'n meleu
Mai biňe mălai cu moare,
Să mă uit ca cătă soare,
Să trăiesc numa o lună
Să-mi fac şi io voie bună!«

III. Cântece haiduceşti şi cătăneşti.

O calitate sufletească caracteristică a Românului este râvna după libertate şi sentimentul de răsbunare, ce se manifestă în cântecele haiduceşti. Cântece sau balade haiduceşti — cari să întrunească toate cele trei elemente a baladei — sunt puţine în Bihor. Elementul epic e în preponderanţă, ce iese la iveală şi în „Hora lui Cercel“ (pag. 62), în care e povestită viaţa nefericită şi sfârşitul tragic al haiducului „Cercel“, care din pricina căsătoriei nerăuşite părăsându-şi casa şi nevasta s'a făcut hoţ — haiduc, precum el însuşi mărturiseşte:

„Mă dusei în codru deş,
Dă unde tare rar ieş.
Pă sub poala codrului
Furai porcii domnului.
În marginea Dunării
Mă prinsără jendarii,

Mă bătură, mă legară
Şi 'n temńiţă mă băgară.

„Hora lui Cercel“ e de origine recentă; s'a format în trecutul apropiat, fiindcă Cercel a murit numai cu vre-o 30 ani mai înainte. Cercel era haiducul şi stăpânul codrului din sudul Bihorului; era cu inimă bună faţă de cei năcăjiţi şi săraci, pe cari îi şi ajutora din cele furate dela domnii avuţi, fără de a săvârşi însă ceva omor.

Avea mai mulţi tovarăşi »feciori«, dintre cari unul l'a tradat şi aşa a fost împuşcat de pretorele Beliczay din Beiuş, care pusese premiu pe capul lui Cercel. După versiunea populară pe Cercel l'a vândut mândra lui din Tărcăiţa, căreia se adresează la finea horei şi o roagă, să vină şi să'l scape din prinsoare:

»Dă eşti nană cu credinţă
Vino la mińe 'n temńiţă
Şi-ţi vinďe mărgele
Şi-mi plăteşte vinuţele,
C'am furat galbińi o oală
Şi i'am ţâpat la fińe 'n poală«.

Sentimentul de răsbunare îl aflăm scos în relief mai ales în cântecele cătăneşti. Românul din Bihor e ostaş bun şi ascultător, cu toate aceste el e tratat rău la miliţie de superiorii săi străini, pe cari îi pismueşte şi-i blastămă în cântecele sale:

D. e. »Un câńe dă căpitan
Tată mi-o fost într'on an,
Numa io îl blăstămam:
Să-i ie Dumńezo veďere,
Din cei luzi mâncă puf ere«.

Dacă nu se poate răsbuna pentru tratarea tirană, chiamă pe Dumnezeu de mărturie, să vază, ce soarte îi ajunge pe feciorii frumoşi români la cătănie:

»Scobori Doamńe pă pământ,
Să vezi domńii ce-or făcut:
Din feciorii cei frumoşi
Tot husari şi boconcioşi;
An îi dură la Bosńia
D'in tri unu rămâńea».

IV. Doine şi Hore.

O notă caracteristică a poesiei poporale din Bihor e melodia elegică, care esprimă sentimentul duios, ce stăpâneşte viaţa sufletească a Românilor din Bihor. Cântecul duios — prin care Românul îşi alină durerile sufleteşti şi dorul inimei, prin care îşi micşorează jalea şi supărarea — este *doina.*

Doina este un cântec specific românesc, la auzul căruia natura întreagă amuţeşte — codrul cu paserile şi câmpul cu florile. Atâta farmec, gingăşie şi duioşie ca în doina Românului, nu se poate afla în cântecele nici unui popor.

Se pune întrebarea, că de unde provine duioşia fermecătoare a doinei. Luând în considerare trecutul viforos şi suferinţele îndelungate a neamului românesc, cu tot dreptul se poate afirma, că sentimentul de adâncă durere şi fantasia moştenită dela strămoşii nostri iubitori de poesie sunt motivele principale, cari dau farmecul duios doinei noastre.

La desvoltarea fantasiei şi imaginaţiunei Românului a contribuit mult dragostea naturei; natura toată este personificată în poesia poporală românească.

O deosebită simpatie are Românul pentru Codru; cauza este desigur faptul istoric, că în primejdiile trecutului neamul românesc a găsit adăpost şi alinarea suferinţelor sale în sinul Codrului. Lui îşi plânge şi Românul din Bihor durerile şi îşi spune supărările.

Cele mai multe doine din Bihor sunt de jale şi de dor. Doară nici un popor nu e cuprins de atâta jale şi nu are atâta dor, ca Românul. Numai cine are de a suferi aşa mult — ca Românul din Bihor — poate să-şi esprime jalea şi să-şi deplângă soartea vitreagă aşa duios:

»Tu maică când mai făcut,
Rău pă miñe ţ'o părut;
C'on picior mai legănat,
Cu gura m'ai blăstămat:
Să n'am inde mă culca,
Nice să n'am ce mânca«.

Doinile de jale sunt rupte din inimă şi reflectează multele suferinţe, cari trebue să le îndure Românul din Bihor.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

Cei bătrâni își duc traiul amar cu resignațiune creștinească, însă sufletele tinere, mai sensitive erup câteodată în accente de indignare:

«Mândru-i codru împănat
Io tânăr și supărat.
Uare Doamńe nu ți jele
Dă tâńereţăle mele,
Că trec și nu știu dă iele«.

In supărare unica mângăiere îi dă natura: câmpul și codrul. E caracteristică legătura sufletească a Românului cu codrul. Codrul e frate cu Românul, lui se jelește și dela el așteaptă mângăiere:

Codrule, codruțule
»Ie desfăți cărările
Și-m du supărările!«

Când nu mai poate suporta soartea amară, — se duce Românul în codru și se face »stăpânul« codrului:

«Codrule, dragă codrule
Lasă-mă su poala ta,
Că ńimică noi strica,
Nŭmọ creangă m-oi tăĭe
Și-m acăț armele 'n ĭe:
Puşcuța și sabiĭe».

Codrul a contribuit foarte mult la desvoltarea imaginațiunii și la îmbogățirea fantasiei Românului din Bihor. Tainele și frumseţele fermecătoare ale codrului stârnesc în inima poporului român o simpatie deosebită, ce îl face să se despartă cu jale de el:

»Eu mă duc, codrul rămâńe,
Plânge inima în mińe
Io mă duc și codru'l las
Frunz'ar plânge, n'are glas«.

Pe lângă jale, sufletul Românului e mai stăpânit de tot felul de dor și de el nu scapă până la mormânt:

„Nu știu ce să fac de dor,
Dă iel nu scap până mor".

Dacă e la cătănie sau în străinătate, scrie acasă carte plină de dor:

„Că s'o urit cu cătănie
Şi l'ojuns dor de moşie".

Mult dor duc cei îndrăgostiţi şi dorul lor seamănă cu focul:

„Io cu dor, bade cu dor,
Două doruri înt'on loc,
Nu trabă mai mare foc;
Două doruri înt'o ţară,
Nu trabă mai mare pară".

Doinile de dor şi de dragoste se ocupă cu tot felul de referinţe dintre cei îndrăgostiţi şi scot în relief iubirea plină de idealism a Românilor din Bihor.

Românul din Bihor e idealist în dragoste şi nu e stăpânit numai de sensualism. Dragostea ideală se manifestă în apreţiarea reciprocă şi desmierdarea celor îndrăgostiţi.

Fata îndrăgostită se desmiardă aşa:

„M'o făcut măicuţa 'n zori,
În Dumińeca dă Flori,
Câţi feciori în asta ţară,
Tăţi alargă şi mă ceară;
O lume d'ar alerga,
Măicuţa tă nu m'ar da".

Cugetându-se însă la bădiţa ei sărac, pe care îl apreţiază mult şi-l are foarte drag, îşi esprimă dragostea sa înfocată prin o contrarietate frapantă:

„Bădiţă labreu tău
Din goz nu l'aş lua ieu,
Da pă fińe nu t-aş da
Nici pântu lume asta".

Bădiţa, care era pân'acum puţin reservat, îi răspunde mândrei sale:

»Floricică după rît
Nu gândi, că t-am urît,
Pânč'asară n'am vińit;
Da oi vińi în tătă sara
Mândruţă ţucuţ gura«.

Cât de mult își apreţiază mândruța, apare din primirea ce vrea să-i facă, când va veni la el acasă:

«La mândra când a vińi
Mândru casa i-oi tomńi:
La obloace
Busuioace
La grinzele
Folofele
Și la uşe
Un bot de ruge».

Dragostea adevărată și curată a Românului din Bihor are bază strictă etico-morală.

Dragostea între frate și soră e considerată de păcat mare, și dacă se învoiesc și la căsătorie — la cununie se întâmplă minune, căci când

»Popa prinde a cununa,
Icoańele lăcrăma,
Vanġelia suspina,
Feşnicele să'mburda, —

fiindcă

«Inde acę s'o pomeńit
Și ciń'o mai auzit,
Să se ia soră cu frate
Că-i bogată străinătate«.

Fratele îndrăgit de soru-sa își motivează dragostea așa:

«Şapte ţări, şapt'am umblat
Ca sora n'am căpătat,
D'e mândră și de frumoasă
Și de stăpână de casă».

În idealismul său Românul din Bihor încă și sărutul îl consideră de păcat și de neiertat:

«Ziso maica cătă mińe
Și nu dau gură la ńime,
Dară focu poate face
Și nu dau la care-m place».

Dacă feciorul observă, că mândra lui se înțălege și cu altul, o părăsește și nu vrea să o vadă nici la joc, nici la șezătoare:

»Cal'e mę ďela mândra
Crescut'o iarbă pă ia,
Pă cal'e mę ďela joc
Poal'e creșt'e busuioc,
Și pă cę din șezătoare
Poal'e creșt'e iarbă verďe
Că io numai trag năďeșďe«.

Deși bădița își părăsește drăguța, ea nu'l poate uita și-i amintește dragostea trecută:

«Nu șt'ii bad'amu-i-o-ŭan,
Dîntr'on măr doĭinși mâncam,
Amu să fie cu sacu
Nu ń-am da unu la altu».

Auzind mândruța, că bădița ei se însoară — la care așa mult a ținut — nu'l blastămă cu amar, ci cu dragoste:

«Auzit-am ĭeri la moară,
Că ș'a mńeu drăguț să'nsoară,
Însoare-să, trăiască bińe,
Steiei gându tă la mińe,
Nici un prânz și nu prânzească,
Că și nu mă pomeńească,
Nici o cină nu cińeză
Că și nu mă lăcrămeză«.

Bădița e mai nemilos și își blastămă drăguța necredincioasă așa:

«Mândră pânce m'ai lăsat,
Nu-ți lăs io mare păcat:
Numę'n ŭan să zaci în pat
Cu fața cătă părel'e
Cu gura arsă de sel'e,
Când a fi la primăvară
Patru și l'e scoat'afară,
Doi la cap, doi la picioare
Și-ți aduci drăguț'aminl'e,
Că-i blăstăm dă uare-inde».

Cât e de idealist în dragoste Românul din Bihor, atât e de jaluz și bănuitor, ce apare din doina următoare:

«Irima mę rău mă doare,
Cum aș mere'n șezătoare,
Să văd cu cińe șeďe
Drăguța-mi cę cu lege.
Dacă șede c'on prunc ďe trabă,
Dă opt-ori m'a fi mai dragă;
Dă șeďe c'on blăstămat,
Mie nu-mi mai trabă'n sat».

Sentimentul de jaluzie e mai puternic la fete, cari să uită cu ochi galeși la fata mai isteață — având frică, să nu le ieie cumva drăguții:

«Rău le pare feťelor,
Că mă duc în haba lor;
Io nu le fac nici un rău,
Că io țîn în sînu mńeu
Buruiană dîn trifoi
Și fiu dragă la feciori!»

Fetele române din Bihor au obiceiul de a duce la șezătoare și la joc mai multe fire de busuioc, fiindcă are miros plăcut. Busuiocul se consideră ca floare de noroc și pentru aceea se găsește la fiecare casă românească.

Românul crede în noroc și nenoroc; norocul se aseamănă în doine cu o floare „mândră și rară", care «crește între spini și n'o află ori și cine» — precum ne spune și doina următoare:

»Frunză veďe ca bobu
Mândră floare-i norocu,
Iel să face pântre spińi
Și nu'l află ori și cińi;
Iel să face pedri vale
Și nu'l află ori și care;
Că și io l-am sămănat,
P'amę samă s'o uscat.
Că și io l-am răstăvit,
P'amę samă n'o 'nflorit«.

Norocul joacă mare rol în viața căsătoriților, cari — dacă n'au traiu bun — zic, că n'au avut noroc.

În multe cazuri căsătoriile nu se fac în urma legăturii de dragoste a tinerilor, ci după voia și bună chibzuiala părinților.

În felul acesta se poate întâmpla, că cei căsătoriți să nu se înțeleagă și să ducă traiul cel mai rău.

Mai ales nevasta sufere mult în cazuri de aceste, ce ne spune și doina următoare:

»Grăbi mama dă mă deďe
La ocol cu iabă verďe,
Ies afară să văd boi,
Văzui tufe și tufoi;
Ies afară să văd vaci
Văzui tufe și copaci«.

În asemenea fel se tânguește nevasta, care s'a măritat în sat străin:

»Până-i lumę n'oi uita
Ţara mę și pă maica,
Până-i lumę nu uit ĭeu
Ţara mę și satul mńeu;
Mai bińe în satu tău
Și bei apă dînt'on tău,
Decât în ţară străină
Și bei apă din fântână«.

Cele mai multe doine ale Românilor din Bihor sunt de jale, în cari își deplânge poporul suferințele cele multe și soartea cea vitreagă. Are poporul român din Bihor și cântece de veselie, cari le «horește» mai ales la joc — în horă — și se numesc hore.

Horile se deosebesc de doine mai ales în privința conținutului; sunt vesele și au menirea de a'l face pe Român, să-și uite de griji și supărare, precum zice și hora următoare:

«Ciń' ǫrădit horile
Aibă trup ca florile
Și obraz ca rugile,
Treacă-i supărările.
Că horile-s buńe tare

La ŭomu cu supărare,
Că io când mă cam supăr,
Cu horile m'astâmpăr».

Ce efect înveselitor au horile asupra fetelor, ne spune varianta următoare:

»Mărgând sara pă uliță
Tă trag câťe o horiță
Câťe mândre m'auzę
Tăťe uşe dăsťiďę
Și cu mâna îm' făcę:
Vină baďe, vină drag,
Și 'sară ťam aşteptat
Tă cu foc și cu lumină
Și cu dor dăla irimă».

Horile — cari nu ne pot înveseli — nu sunt hore adevărate:

»Horile mele nu-s buńe
Că trag tă amăciune,
Horile mele nu-m' plac
Că trag tă a ŭom sărac;
Că la ŭomu cel sărac
Nici horile nu-i plac«.

Sunt hore, cari au conținut satiric, aceste se rostesc mai ales la şezătoare. Fata sburdalnică satirizază pe feciorul blând și aşezat aşa:

»Fusu mńeu cu roată sură
Sai în ŭăťii cui nu fură,
Fusu mńneu cu roată verďe
Sai în ŭăťii cui nu veďe;
Sfârâi fus și nu pica
Că nu-i cińe ť-apuca.
Iest'on mutalău la uşe
Nici apucă, nici să duce;
Iest'on mutalău la masă
Nici apucă, nici să lasă».

Feciorul nu vrea să-i remână dator și-i răspunde cu următoarea horă satirică:

»Nu ţe uita lele hei
Nu ţe uita 'n ŭăfii mńei;
Uăfii mńei nu-s dă oglindă
Şi îţi coţi faţa dă mândră,
Faţa mę-i faţă dă domn
A ta-i bujetă dă somn;
Nu ĭeşţ' roşie dă grasă,
Ci ĭeşţ' mândră dă albele
Roşie dă rumeńele«.

O specialitate de hore sunt chiuiturile sau strigătele, cari se rostesc la «danţ», jocul Românilor din Bihor.

V. Strigăte sau chiuituri.

Chiuitul la joc este o datină caracteristică, veche a Românului din Bihor şi originea lui se află la strămoşii nostri, la Romani. E cunoscut, că la Romani — ca şi la Greci — jocurile erau însoţite de cântece. Cântecele aceste le-a moştenit şi poporul nostru, însă cu timpul au degenerat în strigăte sau chiuituri. Chiuitul este a se atribui firei deschise a Românului, căruia îi place, să-şi desvălească inima întreagă la joc şi fără nici o genare îşi esprimă dragostea, bucuria, bătjocura şi ura.

În chiuituri se manifestă mai ales spiritul satiric şi batjocuritor a Românului din Bihor. Subiectul chiuiturilor în genere îl formează glumele satirice şi ironice ale feciorilor la adresa fetelor şi a rivalilor sunt foarte variate, ce contribue mult la bună dispoziţia şi veselia jocului.

Feciorii îşi spun prin strigături toate pasiunile; flăcăul »uşoratec« chiueşte aşa:

D. e.

«Uiuiu aşa mă chiamă
Iepurile-i bun de zamă
Iepuroaie de friptură
Mândra dă ţucat în gură».

«La crâşma dă su pădure
Băut-am tri mânze sure,
Iar pă frâu şi pă căpestre
Luai cepsă la ńeveste».

Feciorul îndrăgit își esprimă sentimentul de dragoste prin chiuit:

Dragă-mi cu cińe joc,
Că miroas' a busuioc;
Și mi drag cu cińe săr,
Că miroas' a călăpăr».

Fata îi răspunde prin strigătul acesta:

»Dragu-mi bădița băl,
C'o gură dă apă-l spăl;
Da pă cela bărnăcit
Trabă Bărcău oprit
Și sopon dă tri argint.«

Flăcăul jaluz își esprimă jaluzia batjocurînd pe rivalul său:

»Leliță drăguțu tău
Bun ar fi ciuhă 'n grău
Că-i negru ca ș'on tăciune
Pasări pă grău nu s'ar puńe«.

Rivalul î-i răspunde prin o ironie fină, dar pișcătoare:

«Asta fată nu-i a mę,
Ce-i drăguța celuia,
Ce să uită pă su clop
Cătă mińe cum o joc;
U-oi joca cât ŭ-oi joca
Și iară 'napoi ŭ-oi da».

Flăcăul bogat — dar simplu îmbrăcat — își bate joc de fecioraşul sărac — însă tare împopoțat — prin chiuitul următor:

»Cel cu pană de cocoară
N'are ce duce la moară,
Dară io cu pană mică
Și ieri înc'am fo c'o vică».

În joc feciorii nu's complezanți nici față de fete, ci le spun prin strigături toate cusururile; fata »dânțăușă«, dar leneșă e batjocurită așa:

»Fata ce mai dânțăușe
Puńe gozu tă la uşe,
Puńe mătura pă ĭel
Şi să vadă puțîńel;
Da coĭe Dumińeca
Duce gozu cu vica«.

Fata neisteață şi urîtă e satirizată prin un strigăt şi mai batjocuritor:

»Bădiță drăguța ta
Nici din goz nu ŭ-aş lua;
Că-i la ŭăfi ca şi buha,
Nici brânci dă frământat,
Nici picioare dă jucat,
Nici cap dă 'nvălitoare,
Iacă ciuma în picioare«.

Fata satirizată îi răspunde flăcăului prin un strigăt batjocuritor la adresa mândrei lui:

«Ce ĭe uiți baďe la mińe?
Uări gâńeşť, că nu stau bińe.
Uită-ĭe la mândra ta
Că gâńeşť, că-i Marțolea.

Sunt chiuituri — însă mai puține — în ciuda bărbaților şi a burlacilor.

Nevasta — neîndestulită cu bărbatul ei — îl batjocureşte aşa:

«Grăbi mama dă mă deďe
Dup'on pui dă mămăleďe,
Nici n'auďe, nici nu veďe,
Nici n'auďe, ce zic io,
Baĭe mi-l-ar Dumńezo«.

Feciorul bătrân, care nu joacă şi nu se poate însora, e satirizat aşa:

Frunză verďe stăjerel
Câtu-i ŭomu tińerel
Să ĭagă doru dă ĭel;
Dară dacă 'nbătrâńeşte
N'imărui nu-i trăbueşte.

Câte un fecior mai îndrăzneț satirizează chiar și pe popa și preoteasa în chiuitură:

»Așa zice popa nost,
Nu umbați la fețe 'n post,
Preoteasa zice așę:
Veniți feciori și la mę«.

VI. Orații de nuntă — Cântarea miresei.

Din productele literaturei poporale fac parte și orațiile de nuntă. Românul din Bihor dă mare importanță actului căsătoriei, care este împreunat cu multe formalități — moștenite din bătrâni sau dela Romani. Partea de frunte a formalităților sunt orațiile de nuntă, cari le recitează chemătorii, când învită oaspeții la nuntă, apoi când merge mirele cu nuntașii la casa miresei și la masă după cununie.

În comunele din jurul Beiușului rostesc chemătorii oația următoare de «chemare»:

«Să știți, ce-i cuvântul lui Dumńezo și a lui N. N.
Pă dumińecă demińața Vă poftește la casa dumńi-sale N. N.

La un păhar dă băutură
La un prânz dă mâncare
La un scaun dă hodînă
Cu cinste — cu dragoste».

În ziua cununiei se string rudeniile și prietinii mirelui la locuința acestuia și merg în convoiu la casa părintască a miresei. Sosind acolo nu intră nuntașii îndată în casă, ci stau la poartă, până ce se rostește «Cântarea Miresei« numită în unele comune și «Cântarea mirelui» (pag. 65). Nuntașii miresei — »portăreii» — nu'l lasă pe mire și pe nuntașii lui să între, ci stând puțin de vorbă cu el — îl întreabă:

«Mirel dela masă — drăguță mirel!
Ce sol ai d'avut?
Sol dîntâie sol?
D'e tu fe-ai băgat
În grădina noastră?
Da tu n-ai cules,

Ci tu ai ales
În grădina noastră
Floricica noastră.»

Mirele le răspunde, că de sol l-a avut:

«Pă drag Domn din ceriu».

După răspunsul acesta nimerit «portăreii» îi pun mirelui mai multe întrebări în formă de ghicitură, întrebarea primă este:

Mirel ďela masă
Nu ťe lăuda
Că ťe-oi dă 'ntreba:
În cap ďe primăvară
Ce urmă-i mai mare?

Mirele le răspunde:

„Portărei ďe poartă
D'e mi-ţi dă 'ntreba
Io bińe oi spuńe
Ce urmă-i mai mare:
Urma plugului.

Portăreii îl întreabă după aceasta:

„Ce munte-i mai mare?

Mirele le răspunde:

„Munťe păstă munťe
Vârf de muşuroi".

Urmează apoi ghicitura:

„Ce apă-i mai mare
In cap ďe primăvară?"

Mirele dă răspunsul următor:

Portărei ďe poartă
D'e mi-ţi dă 'ntreba.
Io biń-oi răspunďe
Ce apă-i mai mare:
In cap ďe primăvară:
C'aceia îi roua!

In fine se interesează portăreii de vitejia mirelui şi-l întreabă, ce ar face

„În pădure dasă
Şi înfis în casă
În ţâţâńi de fier
Şi 'n zaruri dă oţel?"

Mirele le răspunde „cu glas puternic — ca un voinic":

„Portărei de poartă,
Că noi că d'avem:
Topoară 'ncolţate
De brâuri legate,
Pădure-om târşi
D'aici c'om ieşi".

In fine portăreii, deschizând poarta, zic mirelui în ton hazliu:

„Mirel dela masă
Dacă-i rându-aşe,
Pă drumuţ în jos
Pasă sănătos."

„Cântarea mirelui", care se rosteşte mai ales în satele din jurul Vaşcăului, este o combinaţie neîntrecută de ghicituri, cu deslegarea cărora îşi petrec chemătorii şi nuntaşii până ce „se gătesţe" mireasa.

Nunţile se fac de regulă iarna, când Românul din Bihor are bucate în belşug şi timp destul pentru petreceri.

Ospăţul ţine trei zile şi nuntaşii români din Bihor ştiu multe feluri de distracţii, să-şi petreacă cât mai bine. La masă se zic oraţiile îndătinate la nuntă, cei de faţă apoi „închină" cu pocalele întru sănătatea mirelui şi a miresei. După masă bătrânii îşi amintesc glumele, cimiliturile şi anecdotele din şezătoare, tinerii joacă şi „hoinăresc" zicând chiuituri hazlii la adresa miresei:

D. e. „Nu te supăra mireasă
Că bota-i pă grindă 'n casă"

S'au: „Taci mireasă nu mai plânge
Că la soacră-ta t-om duce."

Câte un fecior mai glumeț îi spune miresei și soartea, ce o va avea la soacră-sa:

Câtu-i lumę și țara,
Nu-i slușńică ca nora,
Că ię ĭuŭ-o mână mere
Și sâmbriię nu ș'o cere;
Ie să duce și desculță,
Omeńiie nici o lecuță,
Spârficată, nă'ncălțată,
Omeńiie nici odată.

VII. Descântece și vrăji.

Productelor literaturei poporale aparțin încă descântecele și vrăjile, în puterea cărora fermecătoare și vindecătoare crede o parte a poporului român din Bihor așa tare, că credința lui trece în superstițiune. Descântecele și vrăjile nu se cântă, ci se recitează și sunt compuse din versuri neregulate.

In privința conținutului și a scopului ce-l urmăresc se deosebesc mult descântecele de vrăji, cari au de regulă scop rău și conținutul lor e secretul vrăjitoarelor, cari îl recitează în taină. Descântecele au scop bun și după credința poporului au putere vindecătoare; vindecarea de boală se întâmplă în urma rostirei descântecului și prin aplicarea mijloacelor prescrise de descântător. D. e. la descântecele de deochiu (pag. 95) se întrebuințează ca mijloc de vindecare jarul stâns în apă, ce trebue adus din o groapă părăsită, fiindcă numai în cazul acesta folosește descântecul; din apă bea de 3-ori cel „deochiat“ și apoi se spală pe față, pe mâni și pe picioare cu apa remasă în pocal, până când descântătorul zice descântecul următor:

„Fugi dă dăuăfi curat, ńecurat
Că fe ajunge abur dă suflet bofezat
Cum fe ajunge, cum în două fe rupe,
Fugi tare, ca vântu,
Că ĭeșfi greu ca pământu,
Fugi tare în mare
Acolo să pferi și să răspferi
Cum pfere roua de soare....“

Multe descântece sunt de origine foarte veche și le-a moștenit poporul român dela Romani sau dela alte popoară, cu cari a fost în coatingere. Așa d. e. descântecul de sclintit (pag. 92) îl aflăm cu asemenea conținut și aceeași formulă de vindecare în „*Merseburger Zaubersprüche*“ — descântece germânești din veacul al X-lea — ce dovedește originea comună, indo-germână a descântecelor următoare:

»Să luară Dumńezo
Cu Sân-Pfetru
Cu cal dă aur...
Calu la pod o sosît,
Picioru și l-o sclinfit.
Stăi Petre! la loc și'l puńem:
Pfele la pfele,
Carńe cu carńe,
Sânge cu sânge,
Vână cu vână,
Măduŭa cu măduŭa,
Uos cu ŭos,
Că ńimica nu i-o fost....
Și ńimică și nu-ți fie (N. N.)
D'amu și până 'nvecie.

Balder und Wodan
Fuhren zu Holze,
Da ward dem Fohlen Balders
Sein Fuss verrenkt.
Da besprach ihn Sinthgunt,
Sunna, ihre Schwester,
Da besprach ihn Frîja,
Volla, ihre Schwester,
Da besprach ihn Wodan,
Wie er 's wohl verstand:
„Bein zu Beine
Blut zu Blute
Gelenk zu Gelenke,
Als ob sie geleimt wären“.

În ambele descântece e vorbă despre vindecarea piciorului sclintit al unui cal, care îl vindecă Dumnezeu în descântecul nostru, iară în descântecul „althochdeutsch“ — citat în limba literară germană de azi — o săvârșește vindecarea „Wodan“, zeul cel mai puternic al Teutonilor.

Probe de poesie poporală din Bihor.

Legendă

despre Gruia lui Novac.

(»Descântată« de *George Indrei* din Leheceni.)

Apoi Gruia lui Novac
O fost fecior de 'nsurat,
El tot bea și-ș petrecea
Și cu tâlhari să 'nsoțea;
La Novac asta nu-i plăcea
Și la Gruia îi zîcea:
„Gruio, Gruio fătú mńeu
Tare-i rău năravú tău,
Lasă-te de tălhărit
Și gândește-te la căsătorit".
Gruia tăte le ascultà,
La tată-so așa grăià:
„Nu mńi dor de însurat,
Ce mńi dor de Țărigrad".
Și murgu-ș încălecà
Și la Țărigrad plecà,
Dacă'n Țărigrad întrà,
După birt el întrebà;
Întrà'n birtú 'mpăratului
În mijlocú piațului,
Und'o fost vinú mai bun
Și crâșmăriță de român.

Dacă'n birt el se băgà,
La crâșmăriță așa grăià:
„Adămi o vădră de vin,
Să-ți dau un galbîn de plin.“
Crâșmărița aducea,
Da el nu bea, cum se bea,
El luă vădra de toartă
Și-o 'nġiți totdeodată;
Și el băù trei acaie
Și nu făcù din vin păraie,
Și mâncă o vacă grasă
Și nu pusă un ban pă masă.
Crâșmărița când vedea
Tare rău să supără;
Apoi mândru să 'mbrăcà,
La împăratu alergà
Și către el așa zicea:
„Inălțaſe împăraſe
D'e când sunt eu pă pământ,
D'e-aiest om n'am mai văzut,
Că băù vin trei acaie,
Nu făcù din vin paraie,
Și mâncà o vacă grasă
Și nu pusă un ban pă masă.“
Da înălțatù de împărat
Crâșmăriți sfat i'o dat:
„Dă-i vin cât el va poffi,
De ban'i nu-i mai pomeńi,
Și de li puſe 'mbătà,
Fromos dar îi căpătà.“
Crâșmărița a'casă s'o dus
Și vin tare pă mas' i'o pus,
Gruuia crâncen se 'mbătară,
Turcii pogan îl legară
C'o fuńiță de mătasă
Cum-îi piciorú de groasă,
Și în femńiță 'l băgară
Și acolo 'l alinară.
Da calú dacă-l pſerdú

Și pă Gruia nu-l văzù,
Atunci prins' a rânfează,
T'emńița să scuturà,
Țăringradú trămurà.
Apoi Gruia lui Novac
Dacă murg' o rântezat,
N'o mai putut dormì,
Ci începu a să trezì
Și el să trezì legat
În femńiță întuńecat'.
Și Gruia din grai grăì
Așa, că calú 'l auzì:
„Murgú mńeu și dragú mńeu
Nu fe feme, că pfer eu."
Doi corbi albi apoi veńí
Pă oblocú femńiți;
Apoi Gruia lui Novac
Așa frumos i'o rugat:
„Corbii mńei și dragii mńei
Ascultați-mă pă mińe,
C-apoi io voi țińe bińe,
Vați iufe la tăicuțul mńeu
Și-i spuńeți, c'-am dat de rău
Și-i spuńeți, că Gruia moare
La Tărigrăd în prinsoare."
Corbii atunci și sburau,
Din aripi iufe băfeau,
In Arďeal să 'ntorceau,
La Novac veste aduceau.
Novac rău să năcăjea,
Ca ș'un prunc micuț plângea,
Tătă noapfe să gândea,
Pă Gruia cum l-ar scăpà,
Apoi să găta de a plecà
Și-'n poiată să băgà,
Scoate un cal minunat
Inșeuat și înfrânat
Și încinge sabie 'ndată
De cinci degefe de lată

Și mai lua una de oțel
Pentru a lui feciorel.
Și fugea Novac, fugea,
D'e cu vântul se întrecea;
Și locului nu mai stà,
Pân'o mănăstire aflà.
Și'n mănăstire să băgà,
Falon dacolo luà
Și lua ce să căděa
Și mai lua câte vrea;
În Tărigrad se ducea
Și la împăratú așa grăià:
„Înălțate de împărate
Am auzit o re veste,
Că ai un rob de perit
Și că trabă canonit,
Io-s popă călugăresc
Și vreu să-l și spoveděsc."
Impăratú nu-l ascultà
Ci din gură așa grăià:
„Dute daci de cu grabă,
Dacă ți viața dragă."
Novac rău se tulburà,
Când asta el auzà,
Dela împăratú plecà
Și la temnița alergà.
Când temnița o aflat,
Calú lui o rânțezat,
Ușa 'n două o crăpat
Și pă Gruia l'o scăpat.
De sub falon arma luà
Și la Gruia o dăděa,
Apoi pă turci-i apucau
Și ca napii îi tăiau;
Mutau armele 'n stânga,
Picau turcii ca și frunza;
Mutau armele 'n dreapta,
Picau turcii ca și iarba;
Se duceau în rotogol,

Pânc'e-o rămas locú gol.
Gruia Țărigradú aprinde
Și ńime n'avea bai d'ace;
Novac umbla pân cetate,
Ce-o fost plină de bunătate;
Apoi la împăratú ajungea
Și cătă iel așa grăià:
"Înălțate împărate
Să rămâi cu sănătate,
Pă Gruia Țî l'am luat
Și de moarte l'am scăpat,
Că nu ești tu vrednicel,
Să omori voinic ca iel."
Apoi amândoi plecau,
La crâamărița să duceau,
Gruia vrea s'o prăpadească
Pentru fapta-i rușinată;
Da Novac cunoscù dint'o dată,
Că-i fata lui cea furată.
Gruia atunci să supără
Și din grai așa grăià:
„Vai de miń ce mai făceam,
Pă sora n'o cunoșteam;
D'e tata dă n'ascultam,
Minenaș o prăpădeam."
Apoi tăți tri încălecară
Si s'o 'ntors în a lor țară.

Baladă

despre soacra loatră.

(Auzită dela *Flore Nemeș* din Abram.)

Tînără mă măritai,
Loatră soacră căpătai,
Lua bota după vatră
Și mă bate câť-odată.
Luai secere la brău,
Mă dusăi și sacer grău,
Săcerai cât secerai

Şi pă loc mă aşezai.
Văzui mamele viind
Cu herbeici 'npeťeicaťe
La nurori cu dă-mâncaťe.
Num' a mę mamă nu vińe,
Bať-o ala, care-o ţîńe.
Şi dăla-o vreme viní
Cu lapťe dulce 'nť'o ŭoală,
Invălit c'on zdranţ dă poală.
„Mâncă noro fătu-mńeu!"
„Mâncă-l maică dumeta,
Că şi ĭo m'-oi sătura!
Maic' acasă alerga,
Cătă bărbat ńegoţa.
Nora acasă vińę.
Când ĭera la cină vreme,
Pă Joię-o băťę cu lemńe,
Când ĭera la mńazănoapťe,
Joiţa tragę pă moarťe,
Când zorii să dăsfăcę,
Pă Joię clopoţi trăgę!
Iar' bărbatu suspina
Şi pă măsa-o blăstăma:
„Fiŭai maică blăstămată,
Dumnezo-ţi deie răsplată,
Omorîşi tărşagu mńeu,
Nu ťe ierťe Dumńezău,
Şi nu vezi faţa lui sfântă
Pânt' a dumitale smântă."

Colinde

din Nordul Bihorului — de pe valea Bărcăului.

I

Ce sară-i în asta sară?
Că-i sara Născutului,
Când s'o născut Fiul sfânt,
Fiul sfânt p'aiest pământ.
Săltaţi câmpuri şi livezi,

Cristos s'o născut,
Bucurie pă pământ
Nouă ńo adus;
Domnu Cristos s'o născut,
Uom păntu noi s'o făcut,
Bucurie ńe'ncetată
Lumii o adus.
Alergați tăți și-l veďem,
S'o născut în Vifleiem,
Fiul sfânt pă pământ,
Cum o prorocit dămult.
În iesle dobitocească,
Ființă dumńezăiască,
Mărire sus Domnului,
Și pace jos ŭomului.
Domnu Ristos v'alduiască
Și vă deie pace'n casă!
Voie bună ș'o corindă,
Jupâńe gazdă!

II

Colo sus, colo mai sus
La mijlocu ceŕului,
Corinďe-mă Doamńe,
Șeďe Doamńe, cińe șeďe?
Că mi șeďe Dumńezo,
Corinďe-mă Doamńe.
Cu toți sfinții împrejur
Și tă bę și diluię,
Corinďe-mă Doamńe.
C'o întrat Iuda în rai,
Și rău raiu l-o prădat,
Corinďe-mă Doamńe.
Mândre semń'o apucat,
Și feile raiului,
Corinďe-mă Doamńe.
Și razăle soarelui
Și în iad l-o aruncat,

Corinďe-mă Doamńe.
Mândru raiu 'ntuńecat,
Scârnav iadu luminat,
Corinďe-mă Doamńe.
Dumńezo îşi cuvânta:
„Dragii mńei şi sfinţî mńei,
Care dîntre voi s'afla,
Ca şi 'nveţă pă Iuda?“
Corinďe-mă Doamńe.
Sfânt Ilie cuvânta:
‚Dă-m Doamńe, č-oi cere Io,
Dă-m tunù şi fulgerù,
Că pă Iuda-l învăţù.‘
Corinďe-mă Doamńe.
Dumńezo îşi cuvânta:
„Tu ieşť tare tîńerel.
Grele arme 's aieşťę,“
Dumńezo le întorcę,
Şi lui Ilie le dă;
Tună rar şi fulgeră,
Corinďe-mă Doamńe.
Când îşi tună 'ntiĭeŭară,
Iuda să cutremurară,
Corinďe-mă Doamńe.
Când îşi tun' a doaŭară,
Iuda dîn dînţ îşi crâşcară,
Corinďe-mă Doamńe.
Când îşi tun' a trieŭară,
Iuda'n patru şi crăpară,
Corinďe-mă Doamńe.
Sfânt Ilie să ţîpară,
Mândre semńe apucară,
Corinďe-mă Doamńe.
Şi feile raiului,
Şi razăle soarelui,
Corinďe-mă Doamńe.
Şi în rai l'-o aruncat;
Mândru-i raiu luminat,
Corinďe-mă Doamńe,

Scârnav iadu 'ntuńecat,
Corinďe-mă Doamńe,
Și cei sfinți dă bucurie,
Începură tăți a scrie,
Corinďe-mă Doamńe,
Pă poalile čeřului,
Tă cu stele mânânțele,
Mai pă sus pă lângă iele,
Corinďe-mă Doamńe.
Scrisă-i luna cu lumina,
Și soarile cu razăle,
Corinďe-mă Doamńe.
Ș'ai fi gazdă sânătoasă,
Cu câți ieșf gazdă în casă!
Câți cărbuńi în vatră,
Atâțe boi în poiată!

III

Colo jos, colo mai jos,
Jos în câmpii săcăčoși, Corinďere
Săcăčoși, mai luminoși,
Iest'-o lână ș'o fântână. Corinďere
Asta lână dă fântână,
Stați voi sfinți și ŭo'ngrădiți, Corinďere
Cu nuiele dă iegele,
Și cu pari dă mălin verďe. Corinďere
Da umbră dîn ce i-om face? Corinďere
Crescut-o, răsărit-o
On pom înalt înrămurat,
La trupină rotundat. Corinďere
La vîrvuțu řestuř pom
Vinuș două turturele,
Făcuș două cuiburele,
Arduș două lumińele,
Picuș două picurele. Corinďere
Unuș pica pic roșíu,
Unuș pica pic mńerâu,
Și să face feriďeu,
Și să skelďe Dumńezău. Corinďere

Nici să scaldă, nici să 'ntreabă,
Ce-i mai bun p'aiest pământ?
Nu-i mai bun, ca ŭomu bun; Corinďęre
Că să culcă rogândusă,
Și să scoală 'nchinândusă. Corinďęre
Și să face feriďeu,
Și să sk̓elďe Dumńezău. Corinďęre
Nici să scaldă, nici să 'ntreabă,
Ce-i mai bun ca calu bun? Corinďére
Că t̓e duce și t̓'aduce
Și 'n treziĭe și 'n bețiĭe,
Poartă ŭoasă păcătoasă. Corinďęre.
Și fiĭ gazdă sânătos,
Cu tăți a tăi veselos!

IV

La grăďina raiului
Șeďe Adam cu Ieva,
Și își plânge păcat̓ile,
Le plănge, că-șĭ bănuieșt̓e,
Că dă rai să dăspărțeșt̓e.

„Raiule, grăďină dulce,
Io dîn t̓ińe nu m'aș duce,
Că-'s on ŭom crezut în bińe,
Tăt în rai, Doamńe, cu t̓ińe.
Și tu șerpe verinos,
Capu tău fie zdrobit,
Pânce m'ai înceluit,
Șam mâncat dîn pom oprit."

Și Adam o fost
On ŭom dă tri coți înalt în sus,
Vińe moart̓ę și l-o dus.

Să roagă ńamului lui,
Și-ĭ îngroape trupu lui
La fântăna Zahului,
La apa Iordanului.

Dă n'ar fi greşit Adam,
N'ar mai fi ĭarnă şohan;
Dă n'ar fi greşit Ieva,
N'ar pica bruma toamna.
Şi ţe 'ntoarce cruce'n masă,
Şi ĭasă răŭ dîn casă;
Şi ţe 'ntoarce cruce'n grindă,
Şi ĭasă răŭ dîn fîndă!

V

Pogorît-o, pogorît
Dumńezo p'aiest pămînt;
Hai lerui şi lerui Doamńe!

D'a lungu ŭăraşului,
La casa bogatului.
Hai lerui şi lerui Doamńe!

„Bun prînzuţu ŭoameńi buńi!"
‚Sînătoşi voi ciĭ ńebuńi!'
„Aveţi prînzu şi ńe daţi?"
‚Avem prînzu pę bogat;
Da prînzu nost nu-i dă voi,
Ci-ĭ dă ńeşţe domńi, ca noi!'
Hai lerui şi lerui Doamńe!

Luŭărăsă, dusărăsă
La casa săracului!
Hai lerui şi lerui Doamńe!
„Cină bună ŭoameńi buńi!"
‚Sînătoşi voi ciĭ mai buńi.'
„Aveţi cină şi ńe daţi?"
‚Avem cină prę puţînă,
D'avem vecińi tare buńi,
Şi ńe vom împrumuta,
Şi cinuţă noi vom da!'
Hai lerui şi lerui Doamńe!

Luŭărăsă, dusărăsă
Pînă la un loc, la mijloc,
Şi Dumńezo 'şĭ cuvînta:

„Apucăţe Petr', apucă
P'aiest umăr stâng a mńeu,
Dă vezi Petre, ce-i veďę!"
Hai lerui şi lerui Doamńe?

‚Văd patu bogatului
În mijlocu iadului,
Împerinat, împerinat
Cu cuţîţe ascuţîţe,
Şi cu coasă înfocaţe!'
Hei lerui şi lerui Doamńe!

Dumńezo îşĭ cuvânta:
„Apucăţe Petr', apucă
P'aiest umăr drept a mńeu,
Dă vezi Petre, ce-i veďę!"
Hai lerui şi lerui Doamńe!

‚Văd patu săracului
În mijlocu raiului,
Împerinat, împerinat
Cu scufece dă bumbac,
Şi cu perińi dă mătasă,
Doamńe bińe-i aşezat!'
Hai lerui şi lerui Doamńe!
Scoală gazdă nu dormì,
Că ţî-s flămânzi şi boiì.

VI

Tri cocoşi ńegri o şi cântat,
Când zori dă zuŭ'o răvărsat;
Iuda bę, Iuda da bańi,
Grăind căt' a Lui duşmańi:
„Dă mi-ţi da trizăci d'arginţĭ,
Io vi-l dau şi-l răstăńiţi,
Răstăńi l-a Domn Pilat,
Şi i-a face cruci dă brad."
Şi-l tragă pă cruci dă brad
Domn Pilat nu s'o 'ndurat,
Da pântacę tă l-o dat

Ș' aiesta-i a lui păcat.
Când la groapă mi-l duce
Cu jidovi alăturę,
Jidovii 'n față-L scopę,
Dă iel tăți joc își băťę!
Cuie mare i-o făcut,
Și'n picioare l'-o bătut,
Și în talpe și în pălmi,
Vătămându-L cu sudălmi.
Când crucę ŭ-o răďicat,
Soarile s'o 'ntuńecat,
Luna învăscută'n sânge,
Stelile-o 'nceput a plânge,
Pământu cutremurat,
Domnu sufletu ș'o dat!
Pântre stele mintă creață,
Doamńe dăi gazdii viață,
Pântre ĭele busuioc,
Și fiĭ gazdă cu noroc!

VII

Colo sus mai pângă lună,
Mândru ș'arďe d'o lumină;
Ba zǫ-ceię nu-i lumină,
Ci-i on scaun dă hoďină!
Da pă scaun cińe șeďe?
Șeďe, șeďe Maica sfântă
Cu fiuț micuț în brață,
Fiul prinď-a suspina,
Maica sfântă cuvânta:
„Taci fiule, nu tă plânge,
Că io țiĭe, că ț'oi da, le
Două mere, două pere
Și te joci în rai cu iele;
Și teile raiului,
Și le 'ncui și le dăscui,
Pă punťița raiului,
Ca firuțu capului!"
Domnu dîn ceŕ v'alduiască,
Și pă noi dă la fereastă!

Din Sudul Bihorului — de pe valea Crişului.

VIII

Scris-o Domnu č'o mai scrisu,
Scris pă masă dă mătasă,
Pângă masă tă scauńe,
Pă scauńe cińe şede?
Că mi şeďe Maica sfântă,
Cu cosîţa dăsplăťită,
Pă fiù mic slobozîtă.
Maica sfântă cuvânta:
„Taci fiŭ mic şi nu sălta,
Că io ţiře că ţoi da
Două peră, două meră
Şi ťe joci în rai cu řele;
Şi ťeile raiului
Dîn fundu păharului".
Ş'ai fi gazdă sânătoasă,
Şi noi cu corinda noastă!

IX

Masă roťilată,
Galbănă dă pťatră,
Pomu rămurat
Cu poame 'ncărcat,
Soarile lucę,
Poamele cocę,
Vântu d'aburară,
Pomu-l clăťinară,
Poamele picară.
Doi boieri bătrâńi
Culegându-şi poame,
Luna 'n drum 'l-o stat,
Mândru io 'ntrebat,
Dind'aţi căpătat?
Noi l'-am căpătat
Dăla sfântu soare
Cu mare rogare,
În coţi şi 'n gerunťe,
Cu rugări mai mulťe,

Dă ți sfi roga
Și țiie ț-a da.
Ș'ai fi sănătoasă
Jupunasă gazdă
Cu câți ai în casă!

X

Colo sus Doamńe mai sus,
Sus în poarta raiului
Da la poartă cińe șeďe,
Șeďe Pătru lui Sân-Pătru;
Lucru tare mare are:
Tăt încuie și ďescuie,
Celor răi o tăt încuie;
La cei buńi o tăt ďescuie.
Vińo vreme ca ďo vreme,
Că moare taica lui Pătru
Și la poartă mult striga:
„Petre, Petre fiul mńeu
Fă cu míńe mare bińe
Și mă lasă'n rai cu fińe".
Pătru ďin grai îmi grăia:
„Că io taică ťaș lăsa,
Da raiul nu ťe voieșťe,
Dumńezău nu ťe primeșťe
Că tu taică rău ai fost:
Cornărel ďe plugar mare,
D'ela altu tăieť-ai,
Căta tău lipsitu-l'-ai,
La altu împuțînat-ai,
A tău înmulțîtul-ai,
Hotară mutatu-l'-ai,
D'e rai ďespărțituť-ai,
Cum îi ceru ďe pământ
Și mai ďeparťe cu mult.
T'e ie taică și ťe dù,
Cum ț'-arâtă mâna stângă,
Pă calea care-i mai strâmbă
Până la juďețu Doamńe,

Când s'or judecale Doamńe
Tăfe sufleſele Doamńe.
Vińo vreme ca do vreme,
Că moare maica lui Pătru
Și la poartă mult striga:
„Petre, Petre fiul mńeu
Fă cu mińe mare bińe
Și mă lasă'n rai cu fine".
„Că eu maică foi lăsa,
Că și raiul fe voieșfe
Și Dumńezeu fe primeșfe;
Că până pă lume ai trăit,
Mare bińe ai făcut,
Că pă săfoși adăpat-ai,
Pă flămânzi săturat-ai
Și pă goi îmbrăcat-ai
Și lumińi făcutu-ț'ai
Și la beserici dusu-l'-ai
In tăfe Dumińecile
Și din tăfe prazńicile
Și l'-ai dat maica mea stânsă,
Haida ți-l'- arăt aprinse
In mijlocul raiului
Sus pă masa Tatălui".
Vińo vreme ca do vreme,
Că moare un frafe a lui Pătru
Și la poartă mult striga;
„Petre, Petre frafe a mńeu
Fă cu mińe mare bińe
Și mă lasă'n rai cu fińe,
Că io frafe faș lăsa,
Da raiu nu fe 'nvoieșfe,
Dumńezău nu fe primeșfe,
Că tu frafe mńeu ai fost
Birănaș mare 'n oraș,
Cu gazdele băut-ai,
Lege strâmbă făcuta-i,
Pă săraci globitu-iai,
D'e rai despărțituf-ai,

Cum îi ceru de pământ
Şi mai de parte cu mult
T'e ie frate şi te du,
Cum ţ'-arâtă mâna stângă
Pă calea care-i mai strâmbă.
Până la judeţu Doamne,
Când s'or judecate Doamne
Tăte sufletele Doamne,
Ca colo-i şi taica nost,
Dacă o fost păcătos.
Viń'o vreme ca d'o vreme,
Că moare sora lui Petru
Şi la poartă mult striga:
„Petre Petre frate a mńeu
Fă cu mińe mare bińe
Şi mă lasă'n rai cu tińe."
Petru din grai îi grăia:
„Că io soră faş lăsa,
Dar raiu nu te voieşte,
Dumńezău nu te primeşte;
Că tu sora mea ai fost
Librăriţă crâşmăriţă,
Până omu nu s'o 'nbătat,
Tăt cu dreptu iai dat,
Dacă omu s'o 'nbătat,
Apă în vin mult iai băgat,
Măsurile le-ai micit,
Bańi depliń iai primit,
Şi de rai fai despărţit
Cum îi ceru de pământ
Şi mai departe cu mult.
T'e ie soră şi te du,
Cum ţ'-arâtă mâna stângă
Pă calea care-i mai strâmbă,
C'acoloi şi taica nost
Şi acoloi ş'on frate a nost
Până la judeţu Doamne
Când s'or judecate Doamne,
Tăte sufletele Doamne.

Numa cari nu-s rău greșiſe
Nu ĭ-a da Tatăl periſe,
Numa atât ĭ-a finzui,
Până juďeţu va fi.

XI

Crescut-o Doamńe crescut
In mijlocu raiului
On pomuţ mândru 'nflorit
Cu flori mândre dă argint,
Mere mândre ce făce,
Făce mere d'aurele
Porunce Tatăl la iele,
Porunceşſe şi grijeşſe.
Da muierea lui Adam
Mai 'nainſe ie o greşit
Ş'o înďemnat şi pă Adam;
Pântruce o greşit Adam,
Mult lucrăm, puţîn avem.
Mult gândeşſe Dumńezo,
Ce-i trăbue lui Adam?
Dacă l-o ţâpat din rai.
La Adam îi trabă doi boi,
Numa să fie buńi boi,
Să-i ie jugu după cap,
Să brăzdeze brazdă lată,
Că brazda lată pusta gată,
Fie sămânţă bogată.
Mult gândeşſe Dumńezo.
Ce mai trabă lui Adam?
Dacă l-o ţâpat din rai.
La Adam îi trabă oiţă,
Cu lăptuţ îl hărăńeşſe
Cu lânuţa-l încălzeşſe,
Cu mńel îl îngăzdăceşſe.
Mult gândeşſe Dumńezo,
Ce mai trabă lui Adam?
Dacă l-o ţâpat din rai.
La Adam îi trabă cal bun,

Să-l ducă şi să-l aducă,
Să-l ducă ostăńit,
Să-l aducă hoďińit.
Mult gânďeşťe Dumńezo,
Ce mai trabă lui Aďam?
Dacă l-o ţâpat ďin rai.
Lui Adam îi trabă on popă,
Să-l înveţe aş face cruce,
Şi Adam să se boťeze
Şi Adam şi pruncii lui
Şi tăťe n'amuri ďalui,
Şi să-şi facă beserică
Şi 'n beserică să ţie
Sara sfânta vecerńie,
Demińaţa lăturġie
În tăťe Dumińecile
Şi ďin tăťe prazńicile.
Puńoi cruce pă masă,
Să fii gazdă veseloasă,
Să plăťeşťi corinda noastă
Cu băncuťe câ'ďe rele,
Io nu-s om jingaş ďe ele,
Cu băncuťe tare rupťe,
Ţ'oi ierta dacă'-mńi dai mulťe.

XII

Sfântu Crăciun domnu bun
Era omu cel mai bun,
Ş'o avut vr'o tri sluguţi
Şi mai mari şi mai micuţi.
Dacă cu îi o cinat,
Pă cel mai mare l-o mânat,
Marhălor fân să îe deie,
Şi să grijească ďe iele.
Boilor fân nu l-o ďat,
Ci 'napoi s'o 'nturnat,
D'e lumina cerului
D'e razele Soarelui.
Sfântu Crăciun o mânat

Pa doile slugă 'n grajd,
Să deie boilor ďe mâncare
Şi să grijească d'adăpare.
Boilor fân nu l'o dat,
Ci înapoi s'o 'nturnat,
Că ďe lumiń nu puťe
Să desfidă nici uşe.
Sfântu Crăciun s'o gândit
Şi l'o mânat pă cel mai mic;
Cel mai mic apoi întra
Şi 'nlontru ce vedea?
Un pruncuţ înfăşiat,
D'e îngeri încunjurat,
Pă paie şi fân culcat,
Ca ş'on soare luminat.
Dac' acesťe l'e veďe,
La sfântu Crăciun fuge
Şi lui tăťe l'e spuńe.
Sfântu Crăciun să bucura
Şi la grăjduţ alerga,
La Christos d'a să 'nchina.
Şi noi să ne închinăm,
Pă Christos să-l lăudăm.
Să fii gazdă sănătoasă
Cu tăţi a tăi veseloasă!
Ş'oi puńe cruce pă masă,
Să plăteşti corinda noastă
C'on colac mândru frumos,
Cum o vrut Isus Christos.

Satire:

(»Descântate« de *George Indrei* din Leheceni).

I.

Popa ďela Iosăşel
Mă 'mbie să schimb cu el,
Să-mi de vaca ş'on viţăl
Să-i dau scroafa ş'on purcel.
Mult îmi lăuda popa

Și viţălu și vaca:
La vacă șuștariu ras
Și viţălú bun de tras,
Eu 'ntrebai pă popa,
D'e ce-mi dă mie vaca?
Și-mi dă vaca și viţălú,
Să-i dau scroafa și purcelú.
Popa zice cătră miñe,
Da nu șfii tu măi Georgie
Scroafa o ţîn io de sămânţă,
D'în purcel fac io șoncuţă,
Ș'o mânânc cu ame drăguţă.
Ori nu-i așa măi Georgiţă?
Ba așa Domnule părinte,
Dumñezo să-ţi deie minte!

II.

„Măi sărace sărac mare,
Nu-ţi bate punga de miñe,
Că tu n'ai haiñe pă tiñe,
Nici plug cu patru boi,
Nici turmă mare de oi,
Nici coșeriu cu păpușoi.“
Da săracu se ţiñe
Nu erà mut de vorbe:
„Dacă ai tu-atâta biñe,
Nu mi-l spuñe cătă miñe,
Numa-l ţiñe cu viaţă,
Până mâñe dimiñeaţă,
Că avere Dumñitale
Șfi-o ţara că-i de frunte,
Și ca un izvor de munte
Urlă mare și se 'ñeacă
Și-o scăde și iară sacă“.
Cui-îi umblă plugù biñe
Poate be și șapte zile;
Cu-îi umblă plugu rău
Trece pângă făgădău,
Mintește, că-i vinu rău
Dacă nu's ban'i în jașcău.

III

Câtu-i ţara şi lume,
Nu-i muiere ca ďame;
Că-i cu barbă ca caprile,
Cu picioare ca vacile;
Când pă cap să perie,
Oameńii tăţi să strânge,
Tăt cu furci şi cu topoară
Striga tulai c'o omoară.
La umbra capului ii;
Doarme ciurda vlădicii.
Când pă cap că să spăla
Crişu tăt întulbura.
Da-i mândră da-i ńińerată,
N'o durmi ńelegănată;
Da-i mândruţă ca o cruce,
Da la lucru n'o pot duce,
Sara ďe vreme s'alină
Ca un peşťe pă dălbină.
Ochii muerii cei căprii
Ajung tri mii ďe galbińi,
Brâncile şi gura ii
Nu ľe pot biciului,
Capu nańii ş'a ii minťe
Scump' ar fi ş'o pot io vinďe!
Muiere me-i tare bună,
Că nu dă câńepa 'n parťe
Ci o bagă'n foc ş'o arďe;
Apoi cât-o mai rămasă,
O pusă pă după casă,
Câńii'n colţi o ţeptănară,
Porcii'n flit o meliţară.
Râďe nana şi ii şod,
Scoborî şi ea din pod.
Da să duce la ce verďe,
Apoi coată cătă soare,
Apoi prinďe-a descântare:

„N'aş da-o iagă ďe pălincă
Pă şepťe holzi ďe câńepă,
Că pălinca-i sănătoasă,
Da câńepa-i boală'n oasă".
Iară coată cătă soare,
Iară prinďe-a descântare:
„Bărbatu-mńeu îi cu lege
Că câńepa mi-o culege;
Bărbatu mńeu nu-i bărbat,
Ce-i înger ďin ceriu picat,
C'on an o fost la Crăciun,
D'e nu mń-o dat nici-on pumn,
Da io îs muiere bună,
Că 'nt'o lună drug o lână;
Mâncai doi saci ďe făriná
Şi nu mi-o băgat ďe vină.
Bărbatu-mńeu ii cu lege,
Că câńepa mi-o culege.
Bărbatu-mńeu îi cu mńilă,
Că mi-o duce la topťilă,
Şi o bagă şi o scoaťe,
Mă sărută ďin ce poaťe.
Bărbatu-mń'-ii cu credinţă
C'o plăťi pănce-o meliţă;
Şti-o Daru şi Bigye,
Cum să toarce jirebie.
Taci bărbaťe, nu mă baťe
C'apoi-ţi fac un rând ďe haińe;
Când ii me la beserică,
Le-oi usca pă camńiţă;
Cămeşi mândre şi subţire
Tătă lume să se mńire,
Numa tramă, numa fire
N'ezbiťe, ńedălbiťe
Niciodată pârluiťe,
Nici 'n iţe nu rostiťe
Nice-n spată nu-s izbiťe."

IV

Nu mă muri Doamńe în drum,
Inde n'am nici-on om bun,
Nu mă muri Doamńe 'n fină
La cap fână de lumină,
Că m'am dus p'o cale lată
Neumblată niciodată,
Io m'am dus ș'am rătăcit,
o m'am dus ș'am păgubit,
Io m'am dus ș'am feltuit;
A me bab'o d'auzit,
Doamńe fainä m'o jelit,
Cu pană de păuńiță
Moare de râs pă uliță,
Cu pană de păun verde
Merge, jucă la hideđe;
Cińe-o crede în muiere,
Trăiască ca calu'n fiere,
Inde-o fi iarba mai re.
Io bat tăfe drumurile
Și răbd tăfe vânturile,
Mă culc pe tăfe petrile.
Ie zoleșfe paturile,
Ie fe strică ie l-așterne,
Ie să culcă pre de vreme.
Ie să culcă cam cu soare
Și să scoală 'n prânzu mare;
Cum să scoală,
Coată'n oală.
Dacă oala nu-i spălată,
Face țup cu ie de vatră,
Me 'n grădină după aiu,
Vińe 'n casă face bai;
Me 'n grădină și plevește,
Vińe 'n casă să sfădește
Și la bărbat poruncește.
Nu-i vina d'a nańii me,
Că mi-i spartă cămeșe;

D'e-i vina d'ame tătă,
Că ce samăn câńepă.
Nice nana nu-i de vină,
Dacă nu-s peńe 'n perină.
Ţinem gâşte şi găińi,
Nu face nana perińi.

V.

Spuńe nan' adevărat,
Câţi feciori t-or sărutat?
Să mă baţi, să mă leşi moartă,
Nu ţi-îi spun pă tăţi odată;
D'e ti-i lua cu buna,
Ţi-i spun până la luna,
Dacă mi lua cu rău,
Nu ţi-i spun până-i ceriu.
Că numa cinci
Poartă opinci
Şi nouă 's
Cu cisme nouă
Şi zece 's cu chepeńege,
Ş' aceia 's mai mari în lege.
Heba mi băgă la lege,
Că ńimica nu-i alege.

VI

Am de ce fi meleleu,
Că de când m'am trezit eu,
N'am durmit în lepeďău,
Numa'n strai de suman rău.
Am de ce fi blăstămat,
Că de când m'am rădicat,
Tot nu m'am culcat în pat
Numa pă pământ uscat;
Iarbă verde loc de pat,
Mie nu m'i-o fi păcat.
Pă tata l'o chiemat Craiu,
Pă mińe mă chiamă Vai;
Tata m'eu o fost Vlădică,

Io-s sărac şi n'am ńimică.
Am căsuţa 'nt'o urzâcă,
Vińe vântu şi mi-o 'mburdă,
Vińe porcii şi mi-o mâncă.

VII

Rusińe mi-o fost ďe nańe,
Pân'atunci perem ďe foame;
Numa ďe când ľe iubesc,
Două mi-se vorovesc
La olaltă se 'ntâlńesc,
Tăľe fac ďin brâncă 'n brâncă,
Mi-aduce vin şi pălincă;
Tăľe pun câľe-o groşiţă,
Tăľe 'ncarob'o litruţă.
Da mă bag în birt la masă,
Atunci tăľe fug acasă,
Pă când mă duc io acasă,
Tăľe mă poftesc la masă:
„Dragu-mńeu bagăľe-n casă,
Că bărbatu nu-i acasă
Că bărbatu-mi-e 'n pădure
Şi n'o veńit nici-amure;
Nu-l aducă Dumńezău
Până cu pă moşu-său,
Să fii Dumńiata a m'eu."
Dacă mă băgai în casă,
C'arďe lampa pă masă,
Pălincă până rămasă.
Mă chiemară 'n ceie sară,
P'atunci tăľe să gătară
Cu colaci făcuţi cu lapľe
Da-mi băgau pă gură fraľe!
Care-o şľi trăi mai bińe,
Inveţe-mă şi pă mińe,
C'apoi dau adălmaş bun,
Cruce, dacă moare-i pun,
Puńe-i-oi cruce ďe pľatră,
Să nu putrăzască 'n grabă.

VIII

Lacomii la sufe mulfe
Luai muta dintre mufe
Sufele băgai în ladă,
Muta-i la mińe pă vatră.
Da-i-oi popii doi boi buńi
Și o sută de zloți buńi,
Numa iufe facă bińe,
Pă mińe mă descunuńe.
Popa-mi deďe vorbă bună,
Minfenaș mă descununa,
Daco-i ști io număra,
Frunză cât-îi în opt nuci
Și iarbă din zece lunci,
Și atunce pă gând o sta
D'escununa-m'a o ba,
C'așa spuńe pravila:
Că omu cel cununat
Rămâńe pă veci legat.

IX

Auziți voi oameńi buńi,
Ce vă spun io nu-s minciuńi,
Că-'n vremile de odată
Șepfe feciori cere-o fată,
Și nici cum n'o capătă;
Da ce vremi îs d'acuma?
Și s' auďe și să veďe,
Că ie moșú șapfe fefe.

X

Hai fărtafe clop cu pană,
Nu-ți da pana pântru nană,
C'atunci lucri pană mori,
Ie-și cumpără cotători.
Dacă vrei a fe'nsura,
Fată mândră nu-ți lua;
Ie-ți o fată, care-i hâdă,

Cătă ńime să nu râdă.
Ce mândruță tare râde,
N'ici mâțuță nu-ți prinde;
Tăți 'ți mâncă puiții
P'afară cu drăguții,
Și șede tăt la obloc,
Ca și cătana șilboc,
La oblocu cel din jos,
La vecinu, că-i frumos.

XI

Mult custai și n-avui trai,
Ș-oi murì și n-oi me 'n rai,
Numa 'n muncă și 'n finzai,
Că raiu-i a găzdacilor,
Iadu-i a săracilor,
Că'n rai găzdagu me,
Că iel dă marhă pomană
Și de tăt felu de haină,
Și dă lapte și unsoare
Și de câte-s pă sub soare,
Și io n-am dat ńici mălai
Și io n-am parte de rai.

XII

De cât pită cu clumău
Și s'o mânci cu'n meteleu,
Mai bińe mălai cu moare,
Să mă uit ca cătă soare,
Să trăiesc numa o lună,
Să-mi fac și io voie bună,
Să trăiesc numa un ceas,
Doar' oi uita de năcaz.
C'o fost lume fără noi
Mai mândră decât cu noi,
Că nu-i lume 'ntăbulată
Nici pă mamă, nici pă tată,
Nici pă sărac, nici pă gazdă;

Nici pă tińe, nici pă mińe.
Nici pă care naşte mâńe.
Mândră-i lume şi rămâńe
Mai de mulţi, numa de mińe.

Cântece cătăneşti,

(„Cântate“ de *Loise Modău* din Petreu).

I

Solomoańe căpitańe
Inde duci cătańele?
În cetate 'n Itale?
Fă bińe du-le mereu,
Că la răgute li greu.
Fă bińe du-le dă 'ncet,
Că îi strâng bumbii pă piept.
Solomoańe căpitańe
Un câmp mândru l' alege,
Şi-i lasă să hodińească,
Dumńezo să te trăiască.
Cătańele-or hodińi,
Dumńezo mult t-o trăi,
Şi pă tińe şi pă mińe
Şi pă care face bińe.

II

Un câńe dă căpitan
Tată mi-o fost înt'un an,
Numa io îl btăstămam,
Sâ-i ie Dumńezeu vedere,
Din cei luzi mâncă pudere;
Pân'gă apă mult şedem,
Nu ierà slobod să bem;
Păntr'un paş din gled' afară
Tăt de urefi mă luară,
Eu de lacrămi mă şfergem
Şi la locu mńeu stăem
Şi puşca mi-o tomńem.
Dar dacă vińii acasă,

Și sudui-i popa de mamă
C'am fost domn, c'am fost cătană.

III

Scobori Doamńe pă pământ,
Să vezi domńi ce-or făcut,
D'in grădînă și din haturi
Făcut'o pusțe și lanțuri,
Din feciorii cei frumoși
Tot husari și boconcioși;
An îi dură la Bosńia,
D'in trei unu rămâńea.

IV

„Hora lui Cercel".

„Horită" de *Tan'e Vese* din Cresuia.

Decât slugă la popa,
Mai bińe rob în Jula;
Cińei slugă, nu-i stăpân,
Acăr cât ar fi de bun.
Cińe să bagă jińere,
N'are'n lume nici un bińe.
Mulțămăscu-ți ție soacră,
Că-mi dăduși cu fata vacă,
Jo tăt trag ca calu 'n ham
Și ńimică-'n lume n'-am.
Jo tăt trag ca bou 'n jug,
Cu ńimica nu m-ajung;
Baťe Doamńe și socrú
Că n'am nici un norocú
Baťe Doamńe și soacra,
Mai pă urmă și vaca;
Vaca-i albă pă spinare
Fata nu știu ce bai are.
D'aceie o și lăsai
Și alta nană-mi luai;
Mă dusei 'n codru deș
Dă unde tare rar ies.
Pă sub poala codrului

Furai porcii domnului,
Spărsăi capu purcarului
Cu latu toporului.
In margińea Dunării
Mă prinsără jendarii.
Mă băturâ, mă legară
Şi 'n temniţă mă băgară.
Domnule Solgăbirău
Nu mă baťe tare rău
Că-ţi dau doi cai la hinťeu
Unu ńegru, unu sur
Numa mă lasă să-i fur.
Dă eşti nană cu credinţă,
Vino la mińe 'n temńiţă,
Şi-ţi vinďe mărgelele
Şi-mi plăťeşte vinuţele,
C'am furat galbińi o oală,
Şi i-am ţâpat la fine 'n poală.
Dacă nu-mi şfî scăpa,
Îi ďestul ďe mi săruta.

Doine de jele.

(„Cântate" de *Floare Pop* din Margine).

Tu maică când m'ai făcut
Fost-or nori până 'n pământ;
Când ai făcut pă fraťile,
Era sărin ca lapťile;
Tu maică când m'ai făcut,
Să mai fi făcută zece
Şi numa pă mińe rece.
Tu maică când m'ai făcut,
Să mai fii făcut o pťatră,
Int'o margină d'e apă;
Că când apa o vut urla
O vu duce şi pťatra,
Dumńezeu că ţ'ar ierta,
Numa pân' atuncea ba.
Tu maică când mai făcut,

Rău pă mińe ț'o părut;
C'on picior mai legănat,
Cu gura mai blăstămat:
Să nam inde mă culca,
Nice să n'am ce mânca.

II

Nevastă mândră de breb
Stăi în loc, să te 'ntreb,
Ce ți portu așa negru?
Muritu-ți-o bărbatu?
Ori de parte ți vadu?
Ori scumpu-i soponu?
Ori t'o biruit somnu?
Amărâtă ești tu nană,
Amârât' abună-samă,
Că bărbatu mi cătană
D'e tri ańi or fi la toamnă.
Ș' amu m'o trimis o carte
Și 'n carte-o scris așa:
Că s'o urit cu sabie
Și l'o ajuns jele me.
Că s'o urît de păpuci
Și l'o ajuns doru de prunci.
Că s'o urît cu cătăńie
Și l'o ajuns dor de moșie.

III

Până fusei la maica,
D'e lucram, de nu lucram,
Tă buna maichii eram;
Da dacă mă mărit'ai:
Lucru din mâńi nu mai pică,
Și nu-s bună de nimică;
Mânc o țârucă de pită
Cu lăcrămi picăturită.
Până fusei la maica,
Nu țesem, nu puńem pânză,

Numa tă zicem în frunză
Şi dormem până la prânz(ă).

Cântarea mirelui:

(Se cântă când mirele merge după mireasă; nuntaşii miresei şi anume *portăreii* nu'l lasă pe mire şi pe nuntaşii lui să între, ci stând puţîn de vorbă cu el în uşe — cântă cântarea următoare):

Mirel dela masă, *drăguţă mirel!*
Nu te lăuda „ „
Că te-o dă 'ntreba „ „
Ce sol ai d'avut? „ „
Sol dintâie sol? „ „
— Portărei de poartă „ „
De mi-ţi întreba, „ „
Io bine oi spune: „ „
Ce sol am d'avut „ „
Sol dintâie sol? „ „
Pă drag Domn din ceriu. „ „
— Mirel dela masă, „ „
Ce sol ai d'avut? „ „
D'e te-oi întreba „ „
Sol de-a doua sol? „ „
D'e tu te-ai băgat „ „
În grădina noastă, „ „
Da tu n'ai cules, „ „
Ci tu ai ales „ „
În grădina noastă „ „
Floricica noastă. „ „
Mulţe ai strîcat, „ „
Mulţe ai prădat, „ „
Mulţe l-ai călcat. „ „
— Portărei de poartă „ „
Lăsaţi poarta jos, „ „
Dă poarta-i d'avoastră „ „
Dobânda-i d'a noastă. „ „
— Mirel dela masă, „ „
Nu te lăuda, „ „
Că te-oi dă'ntreba, „ „
Ce urmă-i mai mare. „ „

În cap de primăvară? *drăguță mirel*
— Portărei de poartă " "
D'e mi-ți dă 'ntreba, " "
Io bińe oi spuńe, " "
Ce urmă-i mai mare: " "
Urma plugului. " "
— Mirel dela masă, " "
Nu fe lăuda, " "
Că f-oi dă 'ntreba " "
Ce munfe-i mai mare? " "
— Portărei de poartă " "
D'e mi-ți dă 'ntreba, " "
Io bińe oi spuńe, " "
Ce munfe-i mai mare: " "
Munfe păstă munfe, " "
Vârf de mușuroi. " "
— Mirel dela masă " "
Nu fe lăuda, " "
Că fe-oi întreba, " "
Ce d'apă-i mai mare? " "
În cap de primăvară? " "
— D'e mi-ți dă 'ntreba " "
Jo biń-oi răspunde " "
Ce apă-i mai mare: " "
C'aceie îi roua " "
'N cap de primăvară. " "
— Mirel dela masă, " "
Nu fe, lăuda, " "
Că fe-oi dă 'ntreba, " "
La cei moși bătrâni " "
La cei ce trebue? " "
— Portărei de poartă " "
D'e mi-ți dă 'ntreba, " "
Jo biń-oi răspunde: " "
Hinfeu fermecat, " "
Tăt să-i mai purtăm " "
D'ela voi la noi. " "
— Mirel dela masă " "
Nu fe lăuda, " "

Încă cu-atâta, *drăguțu mirel!*
Că f-oi dă 'ntreba, " "
Că tu eşti la masă, " "
Şi înfis în casă " "
În ţâţâńi de fier " "
Şi 'n zaruri dă-oţel. " "
— Portărei de poartă, " "
Că noi, că de-avem " "
Buzdugan galbăn, " "
Topoară 'ncolţaţe " "
D'e brâuri legaţe. " "
— Mirel dela masă " "
Că tu eşti băgat " "
În casă la masă, " "
In pădure dasă. " "
— Portărei de poartă " "
Că noi că d'avem " "
Topoare 'ncolţaţe " "
D'e brâuri legaţe, " "
Pădure-om târşi " "
D'e-aici c'om ieşi. " "
— Mirel dela masă " "
Dacă-i rându-aşe, " "
Pă drumuţ în jos " "
Pasă sănătos. " "

„Descântată“ de *George Indrei* din Leheceni.

Dragoste de frate şi soră:

N'ime 'n lume n'o auzit,
Nici nu s'o mai pomeńit,
Să se ie soră cu fraţe
Că-i bogată străinătaţe.
„Şapţe ţări, şapţe am umblat,
Ca sora n-am căpătat
D'e mândră şi de frumoasă
Şi de stăpână de casă.“
Fraţe cu soră să 'nţelegeau
Şi la biserică să duceau,

Popa uită de 'ntrebat,
Să puse la cununat,
Popa prinde a cununa.
Icoańele lăcrăma,
Vanġilia suspina,
Feşńicile să 'mburda,
Popa din grai 'mi grăia:
„Pă câţi am cununat,
Cărţi din brânci io n-am scăpat,
Vanġilia n'-o lăcrămat".
Mireasa din grai grăia:
„Inde ace s'o pomeńit
Şi ciń'o mai auzit,
Să să ie soră cu frate,
Că-i bogată străinătate".
Popa din grai 'mi grăia:
„De ce nu mi-ai spus înainte
Până n'a prinde cuvinte,
Că ce-i odată cununat,
Nu poate fi deslegat.

Vaşcău.

Doine de dragoste:

I

M'o făcut măicuţa 'n zori,
În Dumińeca dă Flori,
Câţi feciori în asta ţară,
Tăţi alargă şi mă ceară.
O lume d'ar alerga,
Măicuţa tă nu m'ar da;
Că pă mińe m'o făcut,
Când măicuţî ĭ-o plăcut;
Nici preţ mică, nici trecută,
Cumu-i fata mai plăcută.
M'o făcut în iarbă verde,
Şi fiu dragă cu-i mă vede,
M'o făcut între bujori,
Şi fiu dragă la feciori.

Abram.

II

Pă margiñe dă pământ
Mere baďę sămânând
Și dîn gură cuvântând:
Caďe frunza dîn copaci
Și ťe faci grăule, faci
Și să stai la săcerat,
Ca mândra la sărutat
Și să stai la îmblătit,
Ca mândruța la iubit.

III

Floricică după rît,
Nu gândî, că ť-am urît,
Pânč'-asară n'am viñit,
Da-oi viñi tătă sara,
Mândruță țucuț gura.

IV

Leliță cu roťe scurtă
Treci valę și mă sărută;
Treč-a dracu p'acolę,
Că mi-sa uda roťę.
Șadă dracu 'n roťę ta,
Rău ťe ťemi, că sa uda,
Dacă-i roťę ta cę scumpă,
Duť' acasă și o țîpă,
Ie-o cę după poliță
Și-m d'-o Iacă dă guriță.

Sărsîg.

V

Codrule codruțule,
Ie dăsfăți cărările
Și-m du supărările.
Doru mândrii arzător
Și mă făcù călător,
Doru mândrii rău mă strîcă,
Irima mi să dăspică.

VI

Pusăi șaua pă tri cai
Și plecai cu ĭi la rai,
Nici la rai nu poci și stai
Dă mirosu florilor
Și dă doru fefilor.

Ciutelec.

VII

Ziso maica cătă mińe
Și nu dau gură la ńime,
Dacă focu poaťe face
Și nu dau la care-m place.

VIII

N'evasta care-i cu dracu,
Tătă sara-și ľagă capu
Și ieșe la cińe-i dragu;
Și ieșe sara la șură,
C'a vorbi gură la gură,
Deie paie juncilor,
Buză, guri voińicilor.

IX

N'evăstuță dîn vecińi,
Mutăți patu în grădĭńi,
În grădĭnă cu trifoi
Și crească iarbă su noi,
Și crească iarba ca gardu
Și nu ńe vadă bărbatu,
Că bărbatu-i rău ca dracu,
Dăunăzi îm rupsă gura,
Rumpă-i dracu jungitura.

Bojeie.

X

Pă la noi pă su pădure
Mărg fefile după mure,

Io mă duc și tai nuĭele,
Mă 'ntâlńesc pă drum cu ĭele,
Mă scăpai, le sărutai,
Dracu mă dusă în rai;
Da nu 'n raiù cel cu spińi,
Inde-s ŭoameńii bătrâńi,
Ce în raiù cel cu flori,
Inde-s feĭe și feciori.
Nu mă duce drac în draci,
Pântu nana care-m place.

XI

Pâc, pâc, pâc!
Și iară pâc!
Mărg feĭile după mure,
Iară io după nuieĭe
Ca să mă 'ntâlńesc cu iele.
Pâc, pâc, pâc!
Și iară pâc!
L'oi sta cărăriĭe
L'oi lua muriĭe
Și ĭoi țuca guriĭe
Pâc, pâc, pâc!
Și iară pâc!

Beiuș.

XII

Suflă vântu păstă șură,
Mărg fečorii la măsură,
Haidiți feĭe și jorăm,
Pă fečori și nu-i lăsăm,
Că vińe primăvara,
Și nu-i cińe ń'a joca.

XIII

D'ací până la Sfărnaș
Mândră-i iarba pă imaș,
Nu șĭu iarba cosî-uoi,
Uări cu nana iubi-moi?
Da și iarba ŭoi cosî,
Și cu nana moi iubì.

XIV

Fă-mă Doamńe, ce mi face,
Fă-m' on fir dă busuioc,
Şi mă puie feciorii 'n clop,
N'evestile la cojoc,
Şi fefile la berfiţă,
Şi popa la cheďelńiţă.

XV

Băďiţă, labreu tău
Nici dîn goz nu l-aş loŭa,
Da pă fińe nu ť-aş da
Nici pântu lumę asta.

XVI

Place-mí cu cińe joc,
Că miroas' a busuioc;
Place-mí cu cińe săr,
Că miroas' a calapăr.

Abram.

XVII

Mândră când fi mărita,
Trimęfe pă cińeva,
Pă tri peńe dă păun
Şi mă duc şi fe cunun
Şi îm fiĭ mândră finuţă,
Pă câtu m'ai fo drăguţă.

XVIII

Dragu-mí dă kilinca
Lângă ŭăi primăvara,
Pă la capu holďelor
Stând în cale nańilor.

XIX

La fereasta nańi mele
Latră câńĭ, latră căţele,

Tuie tunu 'n fińe câńe
Şi 'n stăpânu ce fe ţińe
Că nu fe ţińe legat,
Dă şi poci mere ĭo 'n sat
La ńevastă cu bărbat.

Doine de dragoste stricată:

I

Nu sfiĭ baď amu-ĭ-o-ŭan,
Dînt'on măr doinşi mâncam,
Amu şi fie cu sacu,
Nu ń-am da unu la altu.

II

Auzît-am ĭeri la moară,
Că ş'a meu drăguţ să 'nsoară,
Însoaresă, trăiască bińe,
Steieĭ gându tă la mińe,
Nici on prânz şi nu prânzască,
Că şi nu mă pomeńască,
Nici o cină nu cińează,
Că şi nu mă lăcrămează.

Săplac.

III

Mândră pânce m'ai lăsat,
Nu-ţi lăs ĭo mare păcat,
Numǫ'n ŭan şi zaci în pat,
Cu faţa cătă părefe,
Cu gura arsă dă sefe,
Când a fi la primăvară,
Patru şi fe scoat' afară,
Doi la cap, doi la picioare,
Şi-ţi aduci drăguţ aminfe,
Că-i blăstăm dă ŭare inďe.

IV

Floricică dă pă coastă,
Cum nu-i minfę feĭi proastă,

Viñe unu şi o cere,
Ie şi zîce, că n'a mere;
Nu veďe, — sară-i ŭăfii,
Că n'are dîn ce trii.

Abram.

V

Nu-i da Doamńe baďii biñe,
Pânce m'o lăsat pe miñe,
Nu-i da Doamńe nicí rău,
Că n'o fost şi fiĭ' a mńeu.

VI

Frunză verď' a mărului,
Nu creďe feciorului,
Când ťe ţîñe pă gerunťe,
Îţi minţeşťe miĭ şi suťe,
Dacă mere dângă fiñe,
Rîďe biñe ca ş'on câñe,
Dacă trece prilazu,
Rîďe biñe cu altu.

VII

Mândră cu dor dăla fiñe
M'oi duce înt'o grădină
Su tufiţă dă ġorġină,
Şi să facă 'n ĭę fântână
Ş'oi strîga sara pă lună,
Hai mândră bę apă bună,
Ciń bę dîn ĭę să cunună,
Ş'apoi bę mândră şi ĭeu
Ş'oi uita 'poi doru tău.

VIII

Da tu baď' aş'ai gâńit,
C'oi bę apă dînt'on tău
Ş'oi muri dă doru tău?
Băui apă dînt'on scai
Şi îndată ťe uitai!

IX

Frunză verde foiomfiie,
Nu știu mândră, ce ți țiie,
Io 'n mâńiie, tu 'n mâńiie,
Dragoste nu să mai știie.

X

Am avut drăguț în sat,
M'o cerut și nu m'ai dat,
Că tu maică fai femut,
C'oi vińi după 'nprumut
Și nu ți l-oi da mai mult;
Și mai dat în sat dăparte
Și viu cu desagi în spate,
Cu desagi îmbăierați,
Și cu ŭăfii 'nlăcrămați.

XI

D'ací pân' la Uăradie
Tă cu bade ortăcie,
Dăla Uăradę în jos,
Rămâi bade sânătos,
Că nu-i lumę dîn hîriiie
Și-ți fiu dragă numa țiie,
Ci lumę-i dîn iarbă verde
Și-i fiu dragă, cu-i mă vede
Și fiu dragă tuturor,
Tuturor voińicilor.

XII

Cât oi fi și oi trăi,
Fată mare' noi iubi,
Fata mare să mărită
Și rămâĭ cu gura friptă.

Doine de jaluzie:

I

Irima me rău mă doare,
Cum aș mere 'n șezătoare,
Să văd cu cińe șede

Drăguța-mi ce cu leģe.
Dă șeďe c'on prunc ďe trabă
Dă opt-ori m'a fi mai dragă;
Dă șeďe c'on blăstămat
Mie nu-mi mai trabă'n sat.

II

Măi băďiță, ŭom dă rând,
Nu umbla mult aľegând,
Când ai fi și m'ai loŭa,
Nu șfiu vińiuaș ŭări ba;
Când ai vińi d'a mă cere,
Nu șfiu fi-m'ai pă plăcere,
Pă plăcerę ŭăfîlor,
Pă voię părinților;

III

Câťe flori sânt pă pământ,
Nu-i mai blăstămată floară,
Ca și fata cę fecioară,
Că dă mâna c'on țăran,
Care nu-l veďe șohan.

IV

Asta fată nu-i a mę,
Ce-i a celui dă colę,
Ce să uită pă su clop
Cătă mińe cum o joc;

V

Frunză verde dă țurcană,
Ie-mă baďe dă ți-s dragă,
Nu cota că-i lumę largă,
Țî loŭa una urîtă
Și ț-a parę lumę strâmtă.

VI

Rău le pare fetelor,
Că mă duc în haba lor,

N'ar avę ce le părę!
Că ĭo ţîn în sînu mńeu
Buruiană dîn tri flori
Şi fiu dragă la feciori,
N'ar avę ce le părę!
Că drăguţî nu le ĭeu,
Nicí bai ĭo nu le fac,
Ducăle jupânu drac;
Dacă îm vreu răú miĭe,
Calcele evńoi — o miĭe.

Doine de dor:

I

Nu ştiu ce să fac dă dor,
Dă iel nu scap până mor,
Pânt'o fată sprâncenată
Şi cu zestre dă bogată,
Pântr'o fată bărnăcuţă
Şi cu boi şi cu văcuţă
Şi cu mare moşiuţă.

II

Mătrăgună dă su pat
Tătă vara -am udat
Şi tă nu m'ai măritat;
Şi la vară ţ-oi uda,
Că doară m'oi mărita.

Ciuhoi.

III

Io mă duc codru rămâńe,
Plânge frunza după mińe,
Io mă duc şi codru-l las,
Frunza plânge, n'are glas.
Treci codrule şi ţe 'nďasă,
Numa loc dă casă-m lasă
Ş'o lecuţă dă ocol
Şi-m samăn on l'ac dă dor.

IV

Io cu dor, badę cu dor,
Două doruri înt'on loc,
Nu trabă mai mare foc;
Două doruri înt'o ţară,
Nu trabă mai mare pară.

V

Nănuţă dă pă răzor,
Nu-m trimef' atăta dor,
Ci-m trimeſ2 puţînel
Şi cină şi tu cu ĭel.

Fâncica.

Doine de nenoroc:

I

Frunză verde ca bobù,
Mândră floare-i norocù,
el să face pântre spińi,
Şi nu-l află ori şi cińi;
Iel să face pedri vale,
Şi nu-l află ŭăf şi care;
Că şi io l-am sămănat,
P'amę samă s'o uscat,
Că şi io l-am răstăvit,
P'amę samă n'o 'nflorit.

II

Vai dă mińe mult mă coc,
Că mă văd, că n'am noroc;
Nici m'oi coace, nici m'oi sparge,
Că mai sânt fără noroace.

III

Pânce râd ię-ici cu voi,
Plângu-m ŭăfii amândoi;
Pânce râd ię-ici cu fińe,
Plânge irima în mińe.

IV

Taci irimă nu tă plânge,
Că cu doru nu-i învinge,
Ce a'nvinge ĭel cu fińe,
Până ce ť-a puńe bińe.

Ciănalăș.

V

Tăceți uăfi și lăcrămați,
Dacă samă nu loați,
Că 'n ce fină vă băgați,
Că voi sânťeți vinovați.

VI

Facu-m voie cu gura,
Rău îm plânge irima;
Facu-m voi' ací cu voi,
Plângu-m ŭăfii amândoi.
Tăceți uăfi, nu plângereți,
Lasă-m plângă irima,
Că ĭę nu să ię sama.

VII

Io tă tac, nu zîc ńimică,
Dîn uăfii mńei lacrămi pică,
Oi tăcę, ńimic n'oi zîce,
Oi lăsa și tă mai pice.
Nu-m bănuiesc dă lacrămi,
Că-m bănuiesc dă obraz,
Dă tînăr tă cu năcaz.

Fegernic.

VIII

Cińe n'are pă ńimę,
Doamńe 'n lume nu-l ţińę,
Nu mă ţińę nici pă mińe,
Că nici io nu am pă ńime.

IX

Mândru-i codru împănat,
Io tânăr şi supărat,
Uare Doamńe nu ţî jele
Dă tâńereţăle mele,
Că trec şi nu şfiu dă ĭele.

X

Cińe n'are maică dulce,
Pă lume să poaťe duce,
Da nu lesă Dumńezo,
Că şi poci mere şi io.
Moartă-i maica'n temeteu,
Moartă-i, ierť-o Dumńezeu
Şi ţarina ce-i pe ię,
Doară nu i-a părę grę.

XI

Maica mę, cę fără milă
Mă lasă'n ţară streină,
Maica mę, cę fără dor
Mă lasă streińilor.

XII

Mânânceťe foc — amar,
Cum ťe băuĭ dîn păhar,
Io gâńem, că beu ŭăţăt
Şi băui amaru tăt. —
Irima mę, cę vigană
N'egrit-o, ca ş'-o ţîgană,
Nu mi ciudă c'-o ńegrit,
Mi ciudă că n'o pocńit,
Câťe rel'-o păfimit.

XIII

Mâncevă focù gânduri,
Cum vińiţi tă pă rânduri,
Dă nu vińiţi tăt odată
Şi nu fiu tă supărată.

Sărsîg.

Chiuituri:

I

Câte fete's Bihorene
Tăte-s negre la sprincene,
Numa una-i bărnăcuță,
Ș'acelе-i a mę drăguță.

II

Uiuiu aşę mă famă,
Iepurile-i bun dă zamă,
Iepuroaię dă friptură,
Mândra dă ţucat în gură.

III

La crâşma dă su pădure
Băut-am tri mânză sure,
Iar pă frău şi pă căpestre
Luŭai cepsă la neveste.

IV

Cine drac o şi văzut
Floare 'nflorită dă ieri
Şi drăguţă la doi veri?
Şi cine drac o şi văzut
Floare 'nflorită dă Marţi
Şi drăguţă la doi fraţi?

V

Cel cu pana cât o cioară
N'are ce duce la moară,
Cel cu pana cât o vică
N'are ce mânca nimică.

VI

Cel cu pană dă cocoară
N'are ce duce la moară,
Dară io cu pană mică
Şi ieri înc'am fo c'o vică.

Ciuhoi.

VII

Mă uitai dîn ťindă'n casă,
Văzui plăcinta pă masă,
Io șťiui care-i a mę,
Stă dalbă unsoarę'n ĭę.

VIII

Cińe dăsparťe cii dragi,
Poarťei corbii carńę 'n fagi,
Și ŭăťii piţigoii,
Și să mńire ŭoameńii.

IX

Pă uliţa cę dă sus
Tă ŭăiţ și mâţîșoare
Și feťile-s domńișoare.

Pă uliţa cę dă jos
Tă pťetroci și bolovańi
Și feťile-s dă ţîgańi.

X

Fata cę mai dânţăușe,
Puńe gozu tă la ușe,
Puńe mătura pă ĭel
Și să vadă puţîńel;
Da colę Dumińeca
Duce gozu cu vica.

XI

Tri foită 'n frunză verďe,
La muiere n'ai ce-i creďe,
Că muierę când să jură,
Dăi cu palma păstă gură.

XII

Ce ťe uiţi baďe la mińe?
Uări gâńeșť, că nu stau bińe,
Uită-ťe la mândra ta,
Că gâńeșť, că-i Marţolea.

Sân-Lazar.

XIII

Su călcâiù cismii mele
Şeďe dracu ş'o femeie
Şi mă 'nvaţ' a face rele.

XIV

Asta fată nu-m place,
O cunosc, că să face. —
Cę cu şele cinăşele,
Nu-i modru şi nu mă 'nşele.

XV

Fi-u-aş şi Io boconcoş,
Dacă n'aş avę on moş,
Care mă ţîńe acasă,
Io şi-I cot pita pă masă.

XVI

Cińe dracu o văzut
Cocostârc scurt în picioare,
Fată fără cototoare.

XVII

Cińe dracu n'o văzut
Fečor a bajocorì,
Care nu şfi cotuńì.

XVIII

Şeďeţi feře pă gunoi,
Pân'or vińi după voi
Cu caru cu patru boi,
Cu căruţu cu tri cai,
Când or fi Paşfile 'n Mai.

Vărviz.

XIX

Draga tati, mândră fată,
Şi şfiI cumu-i măritată,

Ai seďę la măta fată,
Ş'ai treì ńemăritată
Şi ţ-ai porta feíiíę,
Ca popa 'vanġiliíe.

XX

Bădiţă, drăguţa ta
Nici dîn goz nu ŭ-aş loŭa,
Că-i la ŭăfi ca şi buha,
Nicí brânci dă frământat,
Nici picioare dă jocat,
Nicí cap dă 'nvălitoare,
Iacă-ŭ-ai ciuma 'n picioare!

XXI

Leliţă drăguţu tău
Bun ar fi ciuhă la grâu
Că-i ńegru ca ş'on tăciuńe
Pasări pă grâu 'nu s'ar puńe.

XXII

Mărita-m'aş, mărita,
Nu şfiu pita frământa,
Pă lopată n'o şfiu puńe,
Dă nu ŭ-oi lega cu fuńe.

XXIII

Trecut-o baďę d'acę,
Cu uătii d'a ŭăfirę,
Şi noi d'a ńe iubirę;
Dă iubit sânfem dăparfe,
Cumu-i Cluju dă Uărade.

XXIV

Zîs-o maica, că m'a da,
Dă m'a pufę căpăta;
Zîs-o maica, că 'ma vinde,
Numa dă m'a pufę prinde.

Berechie.

XXV

Ciñe şeďe inďe creşťe
Miru-mă, că 'nbătrâñeşťe,
Că şi şed inď'-am crescut,
Mai tînăr aş fi cu mult.

XXVI

Adă Doamñe nor cu ploaie,
D'alurile şi să moaie,
Şi să vadă sat cu sat,
Şi văd şi îo ce-am lăsat.

XXVII

Frunză verďe, frunză verďe,
Uom la ŭom trage năďejďe,
Numa îo cu mândra mę
Nu mai trăgem năďejďę.

XXVIII

Nu ťe ťeme mândra me,
Că cu miñe nu-i şeďe
Numa când nu mi veďe.

Nu ťe ťeme mândră dragă,
Că cu ťiñe nu-mi fac trabă
Numa când nu mi ďe grabă.

XXIX

Frunză verďe ş'on bănuţ
Nu stă lume 'ntr'on drăguţ.
Ba zo stă, dacă-i mândruţ!

Frunză verďe ş'o frăguţă
Nu stă lume 'ntr'o drăguţă.
Ba zo stă, dacă-i mândruţă!

XXX

Vecină cu fată mândră
Dumñezo casa-ţi aprindă!
Şi casa şi poiata
Pânce nu-mi dai fata.

Bel.

Diverse:

I

Codrule, dragă codrule,
Lasă-mă su poala ta,
Că ńimică n'oi strîca,
Numa-o creangă m-oi tăĭę
Şi-m acăţ armele'n ĭę,
Puşcuţa şi sabiĭę.

II

Codrule cu frunză lungă,
Pice ploaię, nu f' ajungă,
Codrule cu frunză lată,
Pice pfatra nu fe bată,
C'am trecut pân fiń' odată,
Ţupaş poala păstă mińe
Şi mă feriş d'o ruşińe.

III

Frunză verde dă prunuţ,
Avusăi şi ĭo drăguţ
Şi duşmańii mi-l aflară,
La mare bir îl băgară.
Iel dă frica birului
Trecu apa Iulului;
Când pă apă jumătafe
Stătu'n loc şi-m scrisă carfe;
Ţiĭe mândră sânătafe,
Că dă mińe n'avuş parfe,
Tu ĭi face mândră bińe,
Că mai sânt voińici ca mińe,
Numa ĭo oi face rău,
Că nu ieste 'n portu tău,
Nici la stat, nici la cotat,
Nici la dulce sărutat.

Sarcău.

IV

Frunză verde stăjerel,
Câtu-i ŭomu tînerel,

Să ľagă doru dă ľel;
Dară dacă 'nbătrâńeşťe,
N'imărui nu-i trăbuľeşťe.

V

Grăbì maica dă mă deďe,
La ocol cu ľarbă verďe,
Ies afară şi văd boi,
Văzui tufe şi tufoi;
Ies afară şi văd vaci,
Văzui tufe şi copaci.

VI

Până-i lumę n'oi uita
Ţara mę şi pă maica,
Până-i lumę nu uit ľeu
Ţara mę şi satu mńeu;
Mai bińe în satu tău
Şi bei apă dînt'on tău,
Dăcât în ţară streină
Şi bei apă dîn fântână.

VII

Grăbì mama dă mă deďe
Dup'on pui dă mămăleďe,
Nici n' auďe, nici nu veďe;
Nici n' auďe, ce zîc ľo,
Baťe mi l-ar Dumnezo.

VIII

Câtu-i lumę şi ţara,
Nu-i sluşńică, ca nora,
Că ľę ľuŭ' o mână, mere
Şi sâmbriľe nu ş'o cere;
Ię să duce şi dăsculţă,
Omeńiľ' nici o lecuţă,
Spârficată şi 'ncălţată,
Omińiľe nici odată.

Trie

IX

Dragu-mĭ bădița băl,
C'o gură dă apă-l spăl,
Da pă cela bărnăcit
Trabă *Bărcău* oprit
Și sopon dă tri argint.

X

Nu te uita lele hei,
Nu te uita 'n ŭăfii mńei.
Uăfii mńei nu-s dă oglindă
Și îți coți fața dă mândră,
Fața me-i față dă domn,
A ta-i bujetă dă somn.
Nu ieșĭ roșie dă grasă,
Ci ieșĭ mândră dă albele,
Roșie dă rumeńele.

Popești.

XI

Horile mele nu-s buńe,
Că trag tă amărăciuńe,
Horile mele nu-m plac,
Că trag tă a ŭom sărac;
Că la ŭomu cel strein
Nici horile nu îi vin,
Că la ŭomu cel sărac
Nici horile nu îi plac. —

XII

Ciń' ṣrădit horile
Aibă trup, ca florile
Și obraz, ca rugile,
Treacăi supărările.
Că horile-s buńe tare
La ŭomu cu supărare,
Că ĭo când mă cam supăr
Cu horile m'astâmpăr.

Margine.

XIII

Mărgând sara pă uliță,
Tă trag căťe o horiță,
Câťe mândre m'auzę,
Tăťe uşę dăşťiďę
Şi cu mâna îm facę:
Vină baďe, vină drag,
Ş'asară ťam aşťeptat
Tă cu foc şi cu lumină
Şi cu dor dăla irimă,
Dac'am văzù, că nu viĭ,
Pusam capu căpătiĭ,
Cu dragoste mă 'nvăliĭ.

XIV

Foaťe verďe dă bujor,
Nici la toamnă nu mă 'nsor
Dă gurile tuturor.
Foaie verďe şi una,
Rău mă doare irima
După ŭareciṅeva,
După mândra săraca.

XV

Fusu mṅeu cu roată sură,
Sai în ŭăťii cui nu fură,
Fusu mṅeu cu roată verďe,
Sai în ŭăťii cui nu veďe;
Sfârăi fus şi nu pica,
Că nu-i ciṅe ť-apuca.
Iest' on mutalău la uşe,
Nici apucă, nici să duce;
Iest' on mutalău la masă,
Nici apucă, nici să lasă.

Săplac.

XVI

Măi băďiță, baďę mṅeu,
Trecui joi pă lângă voi,
Ş'auzîĭ pă măta 'n casă,

Cum dăďę cu pumnu 'n masă,
Că-i trăbă noră frumoasă.
Cę cu coșîța cę ńagră,
Iar fi mâńeta mai dragă,
Păru mńeu iĭ gălbinor,
Nu-i pocĭ fi mâńeta nor(ă),
Casa voastă-i casă grę,
Măta iĭ muĭere rę.

XVII

Mult mă'ntreabă codrurile,
Ce mă mânc cu gândurile?
Spusăi codrului aşę:
Lezńe-i dă fińe codrule,
Primăvara 'ntâńereşti,
Dă cu toamna 'nbătrâńeşfi;
Da io dac' oi bătrâńí,
Mai mult foc' a 'ntîńerí.

XVIII

Vasalică fică creață!
Treci vaĭe şi mă ie'n braţă!
Trecea dracu pân zmocilă
Şi'm fac gacile de fină,
Că n'am cińe la spăla,
C'o mărs mândra la măsa.

XIX

Ce ieşfi baďe supărat
Cu clopu pă oĭi lăsat?
Uo spusuț'o oarecińe,
Să nu mai şezi lângă mińe?
Dă-i şeďe, dă nu-i şeďe
Prima me tă n'a scăďe,
Da pana din clopu tău
Scăďeua de doru mńeu!

Roit

XX

Măi mândruță mândra mea
Spuńe tu la maică ta,

Să 'ngrădească ulița
Tă cu pari și cu nuiele
Nu c'oatăle voarbe rele,
Pă d'asupra pună spini
Că noi să nu ne 'ntâlnim.

XXI

Cale me dela mândra
Crescut'o iarbă pă ia,
Pă cale me dela joc
Poale crește busuioc,
Că io n'am avut noroc.
Și pă ce din șezătoare
Poale crește iarbă verde
Că io nu mai trag nădejde.

XXII

Cine n'are 'n lume drag,
Până'n lume-i tă befag;
Io știu asta după mine,
Cumu-i astăzi nu-mi altă,
Bine nu-mi niciodată.

XXIII

La mândra când a vini
Mândru casa i-oi tomni:
La obloace — busuioace
La grinzele — folofele
La căpătiu — măr gutiu
Și la ușe — un bot de ruge.
Fă-mă Doamne ce mi-i face,
Fă-mă pană dă bujor
La mândra în podișor,
Fă-mă Doamne busuioc
La mândruța pă obloc,
Să văd pă măsa cum cină,
Pă mândruța cum s'alină.

Mocirla.

XXIV

Mărg în lume după bińe,
Vin acasă n'am pă ńime;
Cot în cer, cot în pământ,
Cot în tăfe laturile,
Nu văd numa gardurile.
Țipai ofii păst'on ďal,
Văd o fată dă Munťan
Cu păruțu desplăfită
Și cu gura așa zice;
„Măi păruț păruțu mńeu
Creșfe iarbă 'n femeťeu,
T'e cosască cosașii
Și t'arunce pă câmpie
Și fe faci bucium ďe vie,
Din bucium un struguraș
Și fe mânce un fecioraș
Ș'apoi să viie la mińe
Și mă ieie ďe soție".

Alejd.

Descântece.

A. *Descântece de sclintit:*

I

Să luară Dumńezo
Cu Sân-Pfetru,
Cu cal dă aur,
Cu zbici dă aur,
La pod dă aur.
Calu la pod o sosît,
Picioru și l-o sclinfit.
Stăi Petre
La loc și-'l puńem:
Pfele la pfele,
Carńe cu carńe,
Sânge cu sânge,
Vână cu vână,
Măduŭă cu măduŭă,

Uos cu ŭos,
Că ńimică nu i-o fost!
Aşę şi fiĭe Doamńe cu ĭac,
Ca Maica sfântă când ło dat;
Maica sfântă când ło dat,
N'imică nu ţî s'o 'ntâmplat.
— Şi ńimică şi nu-ţi fiĭe (N. N.)
D'amu şi până 'nveciĭe.
L'acu-i Doamńe dăla fine,
Dăscântatu dăla mińe.

II

Să luară, să dusă
P'on pod dă aur,
Când pă poďeauă o păşit,
Poďeaua s'o clăfit,
Picioru s'o sclinfit.
Dă Doamńe şi să 'nchefe
Ciont la ciont,
Carńe cu carńe,
Pfele cu pfele,
Măduŭă cu măduŭă. (de 9-ori)

Petreu.

B. *Descântec de zgaibă:*

Mă 'ntâlńiĭ c'o fată mare,
Iuŭă meri tu fată mare
Cu zgaiba zgeibilor?
Io mă duc în (N. N.),
Acolo oi piţiga,
Acolo oi împunge,
Acolo oi străpunge. —
T'e cunfen cu cunfenu mńeu,
Cu puferę li Dumńezeu,
Cu 7 cefe dă fefe,
Cu slujbile dîn 99 dă beserici;
Acolo nu împunge, nu străpunge,
Ce fe ię şi fe du în codrii pustiĭ,

Acolo vacă ńagră nu răgeşťe,
Cocoş ńegru nu mai cântă,
Foc roşiu nu mai arďe,
Acolo ťe veseleşťe,
Acolo ťe boncăieşťe,
Acolo ťe veseleşťe.

Sân-Lazar.

C. *Descântec de spăriet:*

Dăcumva ieşť spăriet
Dă nouă spărieţi,
Dăcumva ieşť spăriet
Dă ŭopt spărieţi,
Dăcumva ieşť spăriet
Dă şapťe spărieţi.. (până la unu)
Până unu, nici unu. (de 9-ori)

D. *Descântece de deochiu:*

I

Inďe mereţi voi
99 dă strîgoi?
Inďe mereţi voi
99 dă moroi?
La (N. N.), că l-am aflat,
Că-i gras şi frumos,
Că-i a nost;
Sângele l-om bę,
Puferę ĭ-om lua. —
La inďe confin
Cu glasu mńeu,
Cu puferę li Dumńezeu,
Că acolo nucumva şi mereţi,
Ci mereţi,
Inďe cocoşi negrii
Nu cântă,
Inďe vaca ńagră
Nu răgeşťe.

Marie sfântă,
Maică preacurată,
Ajută-m!
Aşę şi fiĭe Doamńe cu ĭac,
Ca Maica sfântă când ło dat,
Că ńimică nu ţ-o fo.
Că ńimică şi nu-ĭ fiĭe (lui N. N.)
D'amu şi până 'n veciĭe.

Ghetea.

II

Mă luai pă asta cale,
Pă la uliţa cę mare,
Mă 'ntâlńiĭ cu muroile,
Strâgoile.
Sângele băură,
Zî dă moarłe dădură. —
Vă conłin cu cunłenu mńeu,
Cu puterę li Dumńezeu,
Sângele nu-i bereţi,
Zî dă moarłe nu-i dareţi,
Ce vă luaţi pă ďalu corbului,
Sângele-i beţi,
Carńe-i mâncaţi,
Zî dă moarłe-i daţi.
Prunc' ǫiesta şi rămâie curat,
Ca Dumńezo, ce l-o dat.
N'imică nu i-o fo,
N'imică nu-i fiĭe,
Ca Dumńezo, ce l-o dat,
Ca maica, care l-o făcut.

Abram.

III

Fugi dă dăuăłi curat, ńecurat,
Că ł-e ajunge abur dă suflet boţezat,
Cum ł-ajunge, cum în două łe rumpe,
Fugi tare, ca vântu,
Că ieşłi greu ca pământu;

Fugi tare în mare,
Acolo și pferi și să răspferi,
Cum pfere raua dă soare
Și bruma dă mare
Și scopitu su picioare.
Da N. N. și rămâĭe curat și luminat,
Ca și argintu cel străcurat,
Ca și Ristos când l-o dat,
Că ńimică nu i-o fo.
Și ńimică și nu-i fiĭe
Din ciasu d'amu.
Dîn gura mę dăscântat,
Dă Dumńezo l'ac și sânătaĭe dat.

Notă. Descântecul se zice de 9-ori. Când zice: „Și bruma dă mare" suflă peste un pocal, în care se stânge cărbune; suflă în sămnul crucii și face cruce cu mâna peste pocal, după aceste scuipă pe pământ și-l calcă. Când zice »Fugi tare ca vântu« iar suflă și face cruce peste pocal. Jarul ce să stinge, trebue să fie adus dintr'o groapă părăsită, deoarece numai în cazul acesta folosește descântecul. Dacă jarul sfărăe, când se pune în pocalul cu apă și se așază pe fund, descântecul folosește, în caz contrar nu. Din apă bea de 3-ori acela, pentru care se face descântecul și se spală pe față, pe mâni și picioare cu apa din pocal.

Pocei.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ BUCUREȘTI
VERIFICAT
VERIFICAT 2017